

OPĆINA STARI GRAD
SARAJEVO

STRATEGIJA ZA MLADE

OPĆINE STARI GRAD SARAJEVO
(2012. - 2017.)

SADRZAJ

UVOD.....	3
ANALIZA STANJA.....	4
Plan djelovanja po oblastima	19
OBRAZOVANJE	20
Obrazovne ustanove u Općini Stari Grad	21
Podrška obrazovnom procesu	23
Problemi i nedostaci.....	24
Strateški ciljevi, mjere i programi.....	26
KULTURA I SPORT	28
Kultura	28
Sport.....	28
Podrška kulturnim i sportskim aktivnostima	29
Problemi i nedostaci.....	31
Strateški ciljevi, mjere i programi.....	32
ZAPOŠLJAVANJE	34
Podrška zapošljavanju.....	39
Problemi i nedostaci.....	40
Strateški ciljevi, mjere i programi.....	41
SOCIJALNA POLITIKA I ZDRAVSTVO	43
Socijalna politika	43
Podrška socijalnoj politici	43
Zdravstvo	44
Podrška na unapređenju zdravstva	45
Problemi i nedostaci.....	45
Strateški ciljevi, mjere i programi.....	46
INFORMISANJE.....	48
Podrška.....	49
Problemi i nedostaci.....	49
Strateški ciljevi, mjere i programi.....	51
Tim za izradu strategije.....	52
Literatura.....	54

UVOD

Općina Stari Grad s bogatim kulturno-historijskim naslijeđem jedna je od četiri gradske općine u Sarajevu. Proteže se od Mošćanice, Sedrenika, Logavine, Ferhadije, Mjedenice, Širokače, Hrida-Jarčedola i Babića bašče.

Smještena je u istočnom dijelu sarajevske kotline i leži na nadmorskoj visini između 551 m (Sebilj) i najvećeg vrha na Bukoviku 1.534 m. Okružena je brdskoplaninskim pojasom, i to: Trebevićem s južne i planinama Crepoljsko i Bukovik sa sjeverne strane. Sa istočne i južne strane graniči s Republikom Srpskom, sa sjevera dodiruje Općinu Ilijaš, a sa istoka je omeđena Općinom Centar. U ovoj Općini nalazi se starogradsko jezgro iz kojeg je potekao grad Sarajevo. Od ukupne površine, urbani dio zauzima svega 30 odsto. To je prostor u kome se susreću istok, zapad, sjever i jug, isprepleten šarolikom historijom i različitostu kultura. Teritorijalno Stari Grad je najveća Općina na području Sarajeva i zauzima oko 37 odsto teritorije Grada. Na površini od 55 kilometara kvadratnih živi u prosjeku 718 stanovnika na jedan km kvadratni, što znači da Općina Stari Grad ima najmanju naseljenost od svih općina u Sarajevu.

U Starom Gradu je 16 mjesnih zajednica koje građanima omogućavaju da aktivno učestvuju u svim zbivanjima na području Općine.

Na području Starog Grada je sedam osnovnih i pet srednjih škola, te tri fakulteta. Veliki broj sportsko-rekreacijskih terena i prirodnih ljepota Starog Grada omogućuju mladim da zdravo i kvalitetno provode svoje slobodno vrijeme. Cilj Općine je i razvoj turističkih potencijala, pri čemu će posebnu ulogu imati mladi.

Bosni i Hercegovini, pa tako i Općini Stari Grad, potrebni su obrazovani i kvalificirani mladi ljudi koji će unaprijediti životnu sredinu u kojoj žive. Činjenica je da od resursa koji nude mladi zavisi budućnost ove lokalne zajednice. Zbog toga Općina želi da, u saradnji s mladima, inicira kreiranje omladinske politike u cilju poboljšanja njihovog položaja, te obezbjeđenja njihove značajnije uloge u procesu odlučivanja u oblasti zapošljavanja, obrazovanja, zdravstva, zaštiti okoline, slobodnog vremena i sportskih aktivnosti, kulture, medija, mladih s posebnim potrebama, manjina i drugih ugroženih grupa mladih, maloljetnih delinkvenata, kao i drugih prioritarnih područja koja treba utvrditi.

Procjena je da na području Općine Stari Grad živi oko 50.000 stanovnika, a podaci kazuju da je od tog broja oko 10.000 mladih, tj. osoba od 15 do 30 godina starosti.

Najveća koncentracija kulturno-historijskih objekata je u ovoj Općini (289 objekata) među kojima su: Bašçaršija, Kazandžijska i Zlatarska ulica, Brusa i Gazi-Husrev begov bezistan, sarajevska Katedrala, Svrzina i Despića kuća, Morića han, Stari jevrejski hram, Stara pravoslavna crkva, Islamski teološki fakultet, Akademija nauka i umjetnosti BiH, Bošnjčki institut, Gradska vijećnica, Kuršumli medresa, Sahat kula, Sebilj...

Razvoju kulturnog turizma doprinosi i održavanje brojnih kulturnih i umjetničkih manifestacija svjetskog i evropskog ranga (Sarajevska zima, Bašçaršijske večeri, SFF itd.). Strateška prednost Općine ogleda se u bogatstvu njenih resursa, velikim ljudskim potencijalima, tradiciji u turizmu, gostoprimstvu, multietničkoj i multikulturalnoj sredini, pripadnosti olimpijskom gradu, ekološki očuvanim prostorima, iskustvu u organizovanju velikih projekata, brojnosti institucija u funkciji i turizmu, tržišno prepoznatljivoj razvojnoj viziji...

ANALIZA STANJA

Kreiranje i razvoj omladinske politike Općine Stari Grad bazira se na preporukama relevantnih evropskih dokumenata (Evropska povelja Vijeća Evrope o učešću mladih u životu lokalne zajednice, Bijela knjiga Evropske komisije i Evropskog omladinskog foruma), Rezolucije o mladima u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 12/03) i Zakona o mladima Federacije BiH („Službene novine FBiH“, broj 36/10).

Važnost omladinske politike je naglašena međunarodnim dokumentima, od kojih je većina u vezi s nacionalnom strategijom, ali se veći dio principa i aspekata mogu primijeniti i na lokalnom nivou. Osnovni međunarodni i evropski dokumenti polaze od stavova da je mladost resurs, a ne problem, omladinsko učešće izuzetno važno i da lokalne vlasti imaju veliku odgovornost kada je riječ o položaj mladih.

Još jednom treba naglasiti da mladi imaju ključnu ulogu u transformaciji društva kakvo je bh. i da predstavljaju potencijal u svakom pogledu, zbog čega se njihov značaj nikako ne smije podcjenjivati.

Problemi i potrebe mladih na području Općine Stari Grad ne razlikuju se mnogo od općeg stanja u Bosni i Hercegovini.

Osnovni elementi razvoja omladinske politike s kratkim osvrtom na stanje u Općini Stari Grad prikazani su u sljedećoj tabeli:

Osnovni elementi omladinske politike na lokalnom nivou	Općina Stari Grad Sarajevo
Referent za pitanja mladih	Od septembra 2010. godine zaposlen je stručni saradnik za medije i pitanja mladih
Komisija za mlade	Općinsko vijeće ima Komisiju za mlade
Međusektoralna saradnja	Potrebno je obezbijediti kontinuiranost i oblike razmjenjene informacija i saradnje
Budžet za mlade	Postoji poseban budžet za mlade
Plan akcije	Plan akcije je obično rezultat postojanja dugoročne strategije za mlade na kantonalnom, federalnom i državnom nivou
Omladinska infrastruktura	Postoje prostorije, sale, igrališta koje omladinske organizacije i mladi mogu koristiti za svoje aktivnosti
Omladinsko istraživanje	Povremeno su organizovana anketiranja i istraživanja o potrebama mladih
Neformalno obrazovanje	Podržavane su nevladine organizacije koje provode oblike neformalnog obrazovanja kroz razne grantove...
Partnerstvo sa omladinskim organizacijama	Partnerstvo omladinskih organizacija i lokalnih vlasti je nerazvijeno, jer ne postoji veći broj omladinskih organizacija koji aktivno rade/djeluju
Mobilnost mladih	Saradnja mladih s drugim gradovima u BiH i Evropi je povremena

S obzirom da je uključivanje mladih u rad lokalne zajednice na rješavanju njihovog položaja i statusa stalni proces, jasno je da se pred lokalnom zajednicom nalaze brojne obaveze i zadaci u provođenju politike prema mladima.

Strategija za mlade usmjerena je na poboljšanje statusa mladih, ulaganja i iskorištavanja potencijala mladih koji će biti nosioci razvoja općine i realizacije zacrtanih strateških projekata u narednim godinama.

Iskustva zemalja u Evropi pokazala su da se problemi prepoznati i prisutni u životu mladih sistemski i najefikasnije rješavaju kroz posebnu strategiju na lokalnom nivou.

Plan akcije je dokument koji počiva na dobro istraženim i analiziranim potrebama mladih u lokalnoj zajednici, dobro definiranim ciljevima i dugoročnoj strategiji koja ima tačno uspostavljen plan akcije, odnosno šta će, ko će, kako i kada uraditi da budu ispunjeni ciljevi strategije.

Globalni cilj takvog dokumenta podrazumijeva reakciju vlasti na potrebe mladih, povećanje učešće mladih kao aktivnih i odgovornih građana, te zaštitu ugrožene grupe mladih.

U cilju izrade Strategije za mlade Općine Stari Grad (2012.-2017.) provedeno je istraživanje potreba i položaja mladih na području ove lokalne zajednice. Radna grupa koju je imenovao Načelnik Općine, Odlukom br. 01-05-5-1956/10, utvrdila je podatke o broju, strukturi, trenutnom položaju i potrebama omladinske populacije. Istraživanje se baziralo na korištenju klasičnih metoda ispitivanja javnog mišljenja, a prije svega metoda anketiranja, fokus grupa i analize sadržaja. Ispitivanje je provedeno na cijeloj teritoriji Općine, a s fokus grupom urađeno je «pilot» istraživanje gdje je bila provjerena funkcionalnost anketnog upitnika i dobiveni određeni funkcionalni podaci.

Na terenu je korišten anketni upitnik s 20 funkcionalnih pitanja. Anketiranje je provedeno u svih 16 mjesnih zajednica s brojem anketa proporcionalno broju domaćinstava. Ispitanici su odabrani slučajnim uzorkom s prethodno određenim statističkim korakom. Istraživanje je urađeno u osnovnim i srednjim školama, fakultetima, mjesnim zajednicama, nevladinim organizacijama i udruženjima u kojima se okupljaju mladi.

Ciljna grupa (uzrast anketiranih) i veličina uzorka anketnog istraživanja se razlikuju. Anketiranje je rađeno na 1.000 ispitanika, podijeljenih u dvije grupe:

- od 13 do 18 godina (543 ispitanika)
- od 18 do 35 godina (457 ispitanika)

U nastavku su predstavljene rezultati anketnog istraživanja na populaciji od 18 do 35 godina

Br. pit.	Pitanje	Ponuđeni odgovori	Broj odgovora	%
			457	100
D1	Spol ispitanika			
1.		Muški	239	52,3
2.		Ženski	218	47,7

Br. pit.	Pitanje	Ponuđeni odgovori	Broj odgovora	%
			457	100
D2	Starosna dob			
1.		Od 18 do 22 godine	163	35,7
2.		Od 22 do 26 godina	141	30,8
3.		Od 26 do 35 godina	153	33,5

Prva grupa pokazatelja predstavljenih u ovom istraživanju se odnosi na obrazovanje.

Br. pit.	Pitanje	Ponuđeni odgovori	Broj odgovora	%
			457	100
P1	Stečeno obrazovanje...			

1.	Osnovno	64	14,0
2.	Srednje	297	65,0
3.	Više	35	7,7
4.	Visoko	57	12,4
5.	Specijalizacija	1	0,2
6.	Magisterij	3	0,7
7.	Doktorat	0	0,0
8.	Nešto drugo (navedite šta)	0	0,0

Po pokazateljima je dominantna zastupljenost iz segmenta srednjeg obrazovanja od 65 odsto, relativno je nizak procenat mladih s visokom stručnom spremom od 12,4 odsto, te izrazito nizak procenat ostalih, odnosno mladih koji su stekli napredniji stepen obrazovanja (specijalizacija, magisterij ili doktorat) od 0,9 odsto. Interesan je ali i zabrinjavajući pokazatelj da je osnovnu školu završilo svega 14 odsto ispitanika.

Druga grupa pokazatelja je socijalni indikator i zaposlenost koja čini jedan od najznačajnijih pokazatelja istraživanja, a anketno pitanje se odnosilo na trenutni socijalni status ispitanika. Rezultati istraživanja su pokazali da trećina nezaposlenih mladih, uz još toliko onih koji nemaju nikakvih prihoda zbog redovnog školovanja i studiranja, predstavlja zabrinjavajuću većinu ispitanika bez vlastitih prihoda.

Br. pit.	Pitanje	Ponuđeni odgovori	Broj odgovora	%
			462	100
P2	Da li ste...			
1.		Učenik	59	12,8
2.		Student	78	16,9
3.		Student, honorarno zaposlen	22	4,8
4.		Honorarno ili povremeno zaposlen	40	8,7
5.		Stalno zaposlen	133	28,7
6.		Nezaposlen	129	27,9
7.		Onesposobljen za rad	1	0,2
8.		Nešto drugo (navedite šta)	0	0,0

Vlastite prihode ima 42,2 odsto mladih, što u odnosu na generalne podatke o zaposlenosti mladih u BiH, predstavlja nešto viši procenat, ali svakako ne i zadovoljavajući. Nezaposlenost mladih je jedan od najvećih problema u Bosni i Hercegovini, a podjednako se preslikava na lokalne zajednice i od izuzetne je važnosti hitnost njegovog rješavanja.

Br. pit.	Pitanje	Ponuđeni odgovori	Broj odgovora	%
			457	100
P3	Da li ste...			
1.		Zaposleni u vlastitoj firmi	14	3,1
2.		Zaposleni kao samostalni privrednik	9	2,0
3.		Zaposleni u tuđoj privatnoj firmi	105	23,0
4.		Zaposleni u državnoj firmi	65	14,1
5.		Zaposleni u organima vlasti	8	1,8
6.		Prijavljeni u Zavodu za zapošljavanje	184	40,2
7.		Korisnici socijalne pomoći	8	1,8
8.		Nešto drugo (navedite šta)	64	14,0

Skromni su pokazatelji o broju mladih koji posjeduju vlastito preduzeće ili su samostalni privrednici od 3,1 odsto, a naročito su skromni pokazatelji o broju mladih zaposlenih u državnim preduzećima od 14,1 odsto, te posebno u državnim organima od 1,8 odsto. Zabrinjavajući je podatak da je 40,2 odsto mladih prijavljeno na biro.

Naredno anketno pitanje odnosilo se na stambenu situiranost, čiji rezultati pokazuju da je više od polovine ispitanika živi s roditeljima.

Br. pit.	Pitanje	Ponuđeni odgovori	Broj odgovora	%
			457	100
P4	Da li...			
1.		Živite sami	27	5,9
2.		Živite sa roditeljima	272	59,5
3.		Živite u vanbračnoj zajednici	7	1,5
4.		Živite sa bračnim drugom	143	31,3
5.		Nešto drugo (navedite šta)	8	1,8

Istraživanja su pokazala da većina ispitanika živi s roditeljima, međutim mogu se uočiti i drugi pokazatelji koji govore o malom broju brakova do 30 godina, te o još skromnijim pokazateljima samostalnog ili života u vanbračnoj zajednici.

Sljedeće pitanje se odnosilo na stav mladih o mogućnostima za zapošljavanje, gdje se može primijetiti izrazito negativno mišljenje prema kojem 57,5 odsto mladih smatra da su te mogućnosti vrlo loše ili nikakve.

Br. pit.	Pitanje	Ponuđeni odgovori	Broj odgovora	%
			457	100
P5	Prema Vašem mišljenju, mogućnost za zapošljavanje mladih Vaše općine su...			
1.		Odlične	10	2,2
2.		Dovoljno dobre	20	4,4
3.		Niti dobre, niti loše	144	31,5
4.		Vrlo loše	137	30,0
5.		Nikakve	126	27,5
6.		Ne znam / Ne želim odgovoriti	20	4,4

Samo 6,6 odsto mladih smatra da su mogućnosti odlične ili dovoljno dobre, a 31,5 odsto ispitanika smatra da su mogućnosti za zapošljavanje niti dobre niti loše. Sljedeće pitanje odnosilo se na stavove mladih o razlozima teškog zapošljavanja.

Br. pit.	Pitanje	Ponuđeni odgovori	Broj odgovora	%
			471	100
P6	Šta, prema Vašem mišljenju, najviše doprinosi teškom zapošljavanju mladih ljudi?			
1.		Nepostojanje adekvatnih programa zapošljavanja	197	41,8
2.		Neusklađenost obrazovnih programa sa potrebama zajednice i tržištem rada	72	15,3
3.		Nedovoljna upućenost mladih u mogućnosti zapošljavanja	76	16,1
4.		Nešto drugo (navedite šta)	11	2,4
5.		Nerazvijena industrija	76	16,1
6.		Ne znam / Ne želim odgovoriti	39	8,3

Skoro polovina ispitanika 41,8 odsto smatra da je najveća prepreka za zapošljavanje mladih nepostojanje adekvatnih programa zapošljavanja, uz 15,3 odsto njih koji smatraju da je neusklađenost obrazovnih programa s tržištem rada glavni razlog, tako da je 57,1 odsto mladih koji smatraju da je problem u institucijama odgovornim za kreiranje ili provođenje politike zapošljavanja.

Pitanje broj sedam odnosilo se na ispitivanje o nivou iskustava kod mladih u vezi s malim biznisom i samozapošljavanjem.

Br. pit.	Pitanje	Ponuđeni odgovori	Broj odgovora	%
			457	100
P7	Da li imate iskustva u malim biznisima / samozapošljavanju?			
1.		Da, imam dovoljno iskustva	83	18,2
2.		Imam vrlo malo iskustva	99	21,6
3.		Nemam nikakvog iskustva	253	55,4
4.		Ne znam / Ne želim odgovoriti	22	4,8

Zabrinjavajući je podatak da 77 odsto mladih ima vrlo malo ili nikakvo iskustvo u samozapošljavanju, te vrlo skroman procenat od 18,2 odsto njih smatra da imaju dovoljno iskustva.

Pitanje broj osam se sadržinski nadovezuje na prethodno, te istražuje stavove o uticaju na stanje zaposlenosti mladih, povećanjem znanja o samozapošljavanju, malim biznisima i tržištu rada.

Br. pit.	Pitanje	Ponuđeni odgovori	Broj odgovora	%
			457	100
P8	Ukoliko bi mladi imali više znanja o malim biznisima, samozapošljavanju i tržištu rada, stanje zaposlenosti bilo bi:			
1.		Značajno bi se poboljšalo	135	29,5
2.		Djelomično bi se poboljšalo	199	43,5
3.		Ne bi se uopšte poboljšalo	65	14,3
4.		Ne znam / Ne želim odgovoriti	58	12,7

Zanimljiv je podatak da 73 odsto mladih smatra da bi povećanjem znanja stanje zaposlenosti bilo značajno ili djelimično popravljeno, dok je 14,3 odsto ispitanika koji smatraju da se ni povećanjem znanja ništa ne bi promijenilo.

Treća grupa pokazatelja ovog pregleda rezultata istraživanja odnosi se na pitanje prisustva društveno negativnih pojava među mladima, gdje je ispitanicima ponuđeno pet pitanja.

Br. pit.	Pitanje	Ponuđeni odgovori	Broj odgovora	%
			531	100
P9	Koje su od navedenih delikventnih pojava najprisutnije među mladima Vaše općine?			
1.		Kriminal	202	38,0
2.		Nasilje	85	16,0
3.		Alkoholizam	57	10,7
4.		Narkomanija	158	29,8
5.		Ne znam / Ne želim odgovoriti	29	5,5

Prvo od njih odnosi se na prisutne društveno negativne pojave gdje je ispitanicima ponuđen opseg od četiri najučestalije.

Alarmantan je podatak da 29,8 odsto mladih smatra da je narkomanija među njihovim vršnjacima najčešće zastupljena.

Ovaj podatak je vjerovatno vjerodostojniji od svih drugih izvještaja i analiza jer ispitanici najbolje poznaju sredinu u kojoj žive.

Također, podatak o učešću kriminala i nasilja od 54 odsto je itekako zabrinjavajući. Posebno je interesantan skoro identičan pogled na ovu problematiku i ženskih i muških ispitanika. Odstupanja su minimalna.

Naredno pitanje odnosilo se na korelaciju loše ekonomske situacije i socijalnih devijacija kod mladih.

Br. pit.	Pitanje	Ponuđeni odgovori	Broj odgovora	%
			457	100
P10	Koliko, prema Vašem mišljenju, loša ekonomska situacija utiče na širenje pomenutih pojava?			
1.		Značajno utiče	303	66,3
2.		Djelomično utiče	96	21,0
3.		Ne utiče	33	7,2
4.		Ne znam / Ne želim odgovoriti	25	5,5

Čak 87,3 odsto mladih smatra da loša ekonomska situacija djelimično ili značajno utiče na širenje socijalnih devijacija među mladima. Samo 7,2 odsto ispitanika smatra da ove dvije pojave nisu u direktnoj vezi.

Sljedeće pitanje odnosilo se na generalnu percepciju sigurnosti ispitanika u vlastitoj lokalnoj sredini, te obuhvata sigurnost života, rada, imovine i sl.

Br. pit.	Pitanje	Ponuđeni odgovori	Broj odgovora	%
			457	100
P11	Koliko se osjećate sigurnim u svojoj zajednici, naselju, domu?			
1.		Potpuno sigurno	78	17,1
2.		Djelimično sigurno	189	41,4
3.		Donekle nesigurno	96	21,0
4.		Vrlo nesigurno	78	17,1
5.		Ne znam / Ne želim odgovoriti	16	3,4

Četvrtina ispitanika osjeća se donekle ili vrlo nesigurno, uz 41,4 odsto ispitanika koji se osjećaju djelimično sigurno. Na osnovu ovih pokazatelja činjenica je da je više od 50 odsto ispitanika s percepcijom nesigurnosti u vlastitoj zajednici. Negativan saldo percepcije sigurnosti posebno se ispoljava kod ispitanika ženskog spola, gdje se manje od 40 odsto njih smatra potpuno ili djelimično sigurnima, a preostalih 60 odsto osjeća nesigurnost različitog intenziteta. Samo 17 odsto ispitanika osjeća se potpuno sigurno u svom naselju.

Naredna grupa pokazatelja bavi se omladinskom politikom, percepcijom mladih o njihovom uticaju na donošenje odluka, te percepcijom omladinskog organizovanja i djelovanja. Pitanje se odnosilo na "adresu" koja može izražavati probleme i potrebe mladih.

Br. pit.	Pitanje	Ponuđeni odgovori	Broj odgovora	%
			500	100
P12	Ko, prema Vašem mišljenju, može najbolje da izrazi probleme i potrebe mladih u Vašoj općini?			

1.	Općinski organi vlasti	122	24,4
2.	Mlad općinski načelnik	85	17,0
3.	Političke partije	38	7,6
4.	Vjerske zajednice	37	7,4
5.	Obrazovne institucije	71	14,2
6.	Omladinske i nevladine oragnizacije	102	20,4
7.	Neko drugi (navedite ko)	3	0,6
8.	Ne znam / Ne želim odgovoriti	42	8,4

Ukupno 20,4 odsto ispitanika smatra da su to omladinske i nevladine organizacije, a 41,4 odsto ispitanika smatra da su to općinske vlasti i mlad općinski načelnik. Njih 21,6 odsto ispitanika prepoznaje obrazovne i vjerske institucije, te političke partije kao relevantan faktor omladinskih interesa.

Pitanje koje slijedi odnosilo se na percepciju uticaja mladih na donošenje odluka na lokalnom nivou, kroz sve poznate institucionalne i vaninstitucionalne kanale (učesće u organima vlasti, političkim partijama, NVO-ima itd.).

Br. pit.	Pitanje	Ponuđeni odgovori	Broj odgovora	%
			457	100
P13	U kojoj mjeri mladi imaju uticaja na donošenje odluka na nivou općine?			
1.		Imaju veliki uticaj	42	9,2
2.		Imaju mali uticaj	127	27,8
3.		Nemaju nikakav uticaj	248	54,3
4.		Ne znam / Ne želim odgovoriti	40	8,7

Veći broj ispitanika, njih 82,1 odsto, smatra da mladi imaju mali ili nikakav utjecaj na donošenje odluka, a tek 9,2 odsto smatra da je njihov uticaj veliki.

Naredno pitanje odnosilo se na stavove o korelaciji između boljeg organizovanja i većeg broja omladinskih organizacija, s jedne, i poboljšanja položaja mladih i bolje omladinske politike, s druge strane.

Br. pit.	Pitanje	Ponuđeni odgovori	Broj odgovora	%
			457	100
P14	Da li bi bolje organizovanje i veći broj omladinskih i nevladinih oragnizacija poboljšao položaj mladih i omladinsku politiku u općini?			
1.		Da, to bi značajno poboljšalo položaj mladih	159	34,8
2.		Djelomično bi poboljšalo položaj mladih	143	31,3
3.		Položaj mladih bi ostao isti	69	15,1
4.		Ne, to bi pogoršalo položaj mladih	36	7,9
5.		Ne znam / Ne želim odgovoriti	50	10,9

Većina od 66,1 odsto mladih smatra da bi bolje omladinsko organizovanje poboljšalo njihov položaj. Od velikog značaja je da se ovim podacima pokazuje samosvijest o unutrašnjem problemu mladih (skromnim učesćem u društvu, odnosno političkom životu). Posljednja grupa pokazatelja bavi se identifikovanjem navika i percepcije mladih o pitanjima slobodnog vremena, učesća u NVO-ima i omladinskim projektima, te o pitanjima zadovoljenja sportskih i kulturnih potreba.

Jedno od interesantnih pitanja za sve ispitanike bilo je na koji način najviše troše svoje slobodno vrijeme.

Br. pit.	Pitanje	Ponuđeni odgovori	Broj odgovora	%
			466	100
P15	Svoje slobodno vrijeme najviše trošite na...			
1.		Angažman u nevladinim organizacijama	11	2,4
2.		Volontiranje i dobrovoljni rad	23	4,9
3.		Angažman u političkoj partiji	30	6,4
4.		Sportske aktivnosti	178	38,2
5.		Neformalno obrazovanje	54	11,6
6.		Kulturna dešavanja	28	6,0
7.		Provod i druženje	95	20,4
8.		Nešto drugo (navedite šta)	18	3,9
9.		Ne znam / Ne želim odgovoriti	29	6,2

Na prvo od pitanja o najčešćem provođenju slobodnog vremena, čak 38,2 odsto ispitanika je odgovorilo da ga koristi za sportske aktivnosti, te 20,4 odsto za provod i druženje. Različiti vidovi društvenog angažmana kao što su angažman u nevladinim organizacijama, volontiranje i dobrotvorni rad, predmet su interesovanja samo 7,3 odsto mladih. Najviše vremena na neformalno obrazovanje i kulturna dešavanja izdvaja 17,6 odsto mladih.

Naredno pitanje bavi se percepcijom korelacije učešća mladih u nevladinim organizacijama i volonterskom radu s položajem mladih u općini.

Br. pit.	Pitanje	Ponuđeni odgovori	Broj odgovora	%
			457	100
P16	Da li bi veće učešće u nevladinim organizacijama i volonterskom radu poboljšalo opšti položaj mladih Vaše općine?			
1.		Da, sigurno bi poboljšalo položaj	143	31,3
2.		Djelimično bi poboljšalo položaj	172	37,6
3.		Ne, ne bi poboljšalo položaj	73	16,0
4.		Ne znam / Ne želim odgovoriti	69	15,1

Većina ispitanika 68,9 odsto smatra da bi se većim učešćem u volontiranju i nevladinim organizacijama položaj mladih sigurno ili djelimično poboljšao.

Sljedeće pitanje se bavi analizom zadovoljavanja sportskih potreba mladih.

Br. pit.	Pitanje	Ponuđeni odgovori	Broj odgovora	%
			457	100
P17	Da li, prema Vašem mišljenju, postoje uslovi za razvoj sportskih aktivnosti u općini?			
1.		Da, uslovi su zadovoljavajući	48	10,5
2.		Uslovi bi mogli biti i bolji	246	53,8
3.		Ne, uslovi su vrlo loši	127	27,8
4.		Ne znam / Ne želim odgovoriti	36	7,9

Trećina ispitanika smatra da su uslovi za razvijanje sportskih aktivnosti vrlo loši. Ipak, većina smatra da su uslovi zadovoljavajući ili da bi mogli biti bolji.

Jedno od pitanja se odnosilo na zadovoljavanje kulturnih potreba mladih na nivou općine.

Br. pit.	Pitanje	Ponuđeni odgovori	Broj odgovora	%
			457	100
P18	U kojoj mjeri su zadovoljene kulturne potrebe mladih Vaše opštine?			
1.		U potpunosti su zadovoljene kulturne potrebe	52	11,4
2.		Djelimično su zadovoljene	239	52,3
3.		Uopšte nisu zadovoljene	129	28,2
4.		Ne znam / Ne želim odgovoriti	37	8,1

Trećina mladih smatra da kulturne potrebe uopće nisu zadovoljene, dok njih 52,3 odsto smatra da su te potrebe zadovoljene djelimično. Njih 11,4 odsto su zadovoljni trenutnom kulturnom ponudom.

Posljednje pitanje odnosilo se na spremnost mladih da daju doprinos poboljšanju vlastitog položaja učešćem u omladinskim organizacijama i projektima.

Br. pit.	Pitanje	Ponuđeni odgovori	Broj odgovora	%
			457	100
P19	Da li ste Vi lično spremni dati doprinos poboljšanju položaja mladih kroz učešće u omladinskim organizacijama / projektima?			
1.		Da, u potpunosti sam spreman/a	185	40,5
2.		Djelomično sam spreman/a	140	30,6
3.		Ne, nisam za to spreman/a	64	14,0
4.		Ne znam / Ne želim odgovoriti	68	14,9

Zadovoljavajući broj ispitanika 71,1 odsto spreman je djelimično ili u potpunosti dati svoj doprinos, što je potpuno dovoljno za participaciju mladih u društveno-političkom životu općine.

Nakon anketnog istraživanja od 18 do 35 godina, u nastavku su rezultati istraživanja od 13 do 18 godina na području Općine Stari Grad s tabelarnim i grafikonskim prikazima....

Br. pit.	Pitanje	Broj odgovora	%
	Ponuđeni odgovori	543	100
D1	Spol ispitanika		
1	Muški	276	50,8
2	Ženski	267	49,2

Br. pit.	Pitanje	Broj odgovora	%
	Ponuđeni odgovori	543	100
D2	Starosna dob		
1	Od 13 do 15 godina	405	74,6
2	Od 15 do 18 godina	138	25,4

Prva grupa pokazatelja ovog pregleda rezultata istraživanja odnosi se na obrazovanje.

Br. pit.	Pitanje	Broj odgovora	%
	Ponuđeni odgovori	543	100
P1	U koju školu idete?		
1	Osnovnu	414	76,2
2	Srednju	129	23,8

Iz tabela je primjetno da je dominantna zastupljenost osnovnog obrazovanja od 76,2 odsto, dok je 23,8 odsto srednjeg obrazovanja. Po odredbama Zakona o osnovnom obrazovanju djeca moraju pohađati nastavu u najbližoj mjesnoj školi dok u srednjem obrazovanju učenicima je omogućen slobodan izbor. Velika razlika u procentu zastupljenosti u osnovnom i srednjem obrazovanju posljedica je upravo ove zakonske odredbe.

Naredno anketno pitanje odnosilo se na stambenu situiranost, gdje je očigledan dominantan procenat ispitanika (91,3 odsto) koji žive s roditeljima, dok 8,7 odsto njih živi sa starateljem ili u nekoj odgojno obrazovnoj ustanovi.

Br. pit.	Pitanje	Broj odgovora	%
	Ponuđeni odgovori	543	100
P2	Da li...		
1	Živate s roditeljima	496	91,3
2	Živate sa starateljem	3	0,6
3	Živate u odgojno obrazovnoj ustanovi	44	8,1

Sljedeća grupa pokazatelja ovog pregleda rezultata istraživanja odnosi se na pitanje prisustva društveno negativnih pojava među mladima, gdje je ispitanicima ponuđeno pet pitanja. Prvo od njih odnosi se na prisutne društveno negativne pojave gdje je ispitanicima ponuđen opseg od četiri najučestalije.

Br. pit.	Pitanje	Broj odgovora	%
	Ponuđeni odgovori	712	100
P3	Koje su od navedenih delikventnih pojava najprisutnije među mladima Vaše općine?		
1	Kriminal	150	21,1
2	Nasilje	210	29,5
3	Alkoholizam	92	12,9
4	Narkomanija	117	16,4
5	Ne znam / Ne želim odgovoriti	143	20,1

Alarmantan je podatak da 50,6 odsto mladih smatra da je kriminal i nasilje izuzetno prisutno među njihovim vršnjacima.

Također, podatak o učešću narkomanije od 16,4 odsto je zaista zabrinjavajući.

Sljedeće pitanje odnosilo se na korelaciju loše ekonomske situacije i socijalnih devijacija kod mladih.

Br. pit.	Pitanje	Broj odgovora	%
	Ponuđeni odgovori	602	100
P4	Koliko, prema vašem mišljenju, loša ekonomska situacija utiče na širenje pomenutih pojava?		
1	Značajno utiče	204	33,9
2	Djelomično utiče	221	36,7
3	Ne utiče	24	4,0
4	Ne znam / Ne želim odgovoriti	153	25,4

Čak 70,6 odsto mladih smatra da loša ekonomska situacija djelimično ili značajno utiče na širenje socijalnih devijacija među mladima. Samo 4 odsto ispitanika smatra da ove dvije pojave nisu u direktnoj vezi.

Istraživanje se odnosilo na generalnu percepciju sigurnosti ispitanika u vlastitoj lokalnoj sredini, te obuhvata sigurnost života, rada, imovine i sl.

Br. pit.	Pitanje	Broj odgovora	%
	Ponuđeni odgovori	564	100
P5	Koliko se osjećate sigurnim u svojoj zajednici, naselju, domu?		
1	Potpuno sigurno	214	37,9
2	Djelomično sigurno	219	38,8
3	Donekle nesigurno	78	13,8
4	Vrlo nesigurno	39	6,9
5	Ne znam / Ne želim odgovoriti	14	2,6

Potpuno ili djelimično sigurno osjeća se više od 75 odsto ispitanika, a njih oko 20 odsto donekle ili vrlo nesigurno.

Naredna grupa pokazatelja bavi se identifikovanjem navika i percepcije mladih o pitanjima slobodnog vremena, te o pitanjima zadovoljenja sportskih i kulturnih potreba.

Br. pit.	Pitanje	Broj odgovora	%
	Ponuđeni odgovori	1144	100
P6	Svoje slobodno vrijeme najviše trošite na...		
1	Druženje s vršnjacima	300	26,2
2	Slušanje muzike	181	15,8
3	Gledanje TV	151	13,2
4	Sportske aktivnosti	179	15,6
5	Čitanje	95	8,3
6	Spavanje	76	6,6
7	Odlazak u šetnju, šoping, kompjuter i sl.	122	10,7
8	Nešto drugo (navedite šta)	31	2,7
9	Ne znam / Ne želim odgovoriti	9	0,9

Na prvo od pitanja o najčešćem provođenju slobodnog vremena 26,2 odsto ispitanika je odgovorilo da ga koristi za provod s vršnjacima, dok ostali uglavnom svoje slobodno vrijeme provode uz sportske aktivnosti, slušanje muzike, gledanje TV-a, čitanje, spavanje... Na pitanje koliko često izlaze u grad 51,2 odsto ispitanika je odgovorilo da izlaze samo vikendom ili dva do tri puta sedmično, uz 33 odsto ispitanika koji ponekad izlaze, te 10,3 odsto koji izlaze svaki dan.

Br. pit.	Pitanje	Broj odgovora	%
	Ponuđeni odgovori	561	100
P7	Koliko često izlazite u grad?		
1	Samo vikendom	103	18,4
2	2-3 puta sedmično	184	32,8
3	Ne izlazim	26	4,6
4	Ponekad izlazim	185	33,0
5	Svaki dan izlazim	58	10,3
6	Ne znam / Ne želim odgovoriti	5	0,9

Pitanje broj osam odnosilo se na kvalitet provedenog slobodnog vremena.

Br. pit.	Pitanje	Broj odgovora	%
	Ponuđeni odgovori	560	100
P8	Vaše mišljenje o kvaliteti slobodnog vremena...		
1	Kvalitetno i korisno	283	50,5
2	Priželjkjući više mogućnosti izbora	90	16,1
3	U dosadi	54	9,6
4	Beskorisno i nekvalitetno	33	5,9
5	Nemam puno slobodnog vremena	67	12,0
6	Ne znam / Ne želim odgovoriti	33	5,9

Polovina ispitanika smatra da svoje slobodno vrijeme koriste kvalitetno i korisno, te priželjkjuju veće mogućnosti izbora u budućnosti. Zabrinjavajući je podatak da je 15,5 odsto ispitanika koji smatraju da svoje slobodno vrijeme provode beskorisno i nekvalitetno i u dosadi.

Polovina ispitanika smatra da su kulturne potrebe mladih zadovoljene, 25 odsto da uopšte nisu, a svega 9,3 odsto da su ove potrebe u potpunosti zadovoljene.

Br. pit.	Pitanje	Broj odgovora	%
	Ponuđeni odgovori	539	100
P9	U kojoj mjeri su zadovoljene kulturne potrebe mladih Vaše općine?		
1	U potpunosti su zadovoljene kulturne potrebe	50	9,3
2	Djelimično su zadovoljene	274	50,8
3	Uopšte nisu zadovoljene	137	25,4
4	Ne znam / Ne želim odgovoriti	78	14,5

Na pitanje da li su lično spremni dati doprinos poboljšanju položaja mladih kroz aktivnosti na nivou škole 84,8 odsto ispitanika je djelimično ili u potpunosti spremno, dok 6,6 odsto anketiranih nije zainteresovano za aktivizam.

Br. pit.	Pitanje	Broj odgovora	%
	Ponuđeni odgovori	543	100
P10	Da li ste lično spremni dati doprinos poboljšanju položaja mladih kroz aktivnosti na nivou škole?		
1	Da, u potpunosti sam spreman/a	281	51,7
2	Djelimično sam spreman/a	180	33,1
3	Ne, nisam za to spreman/a	36	6,6
4	Ne znam / Ne želim odgovoriti	46	8,6

Naredno pitanje se odnosilo na potrebe i interese učenika, te šta im najviše nedostaje (npr. školski klub, više školskih aktivnosti, razne sekcije itd.).

Br. pit.	Pitanje	Broj odgovora	%
	Ponuđeni odgovori	601	100
P11	Najviše Vam nedostaje...		
1	Školski klub	116	19,3
2	Više školskih aktivnosti	154	25,6
3	Tribina o problemima mladih	66	11,0
4	Muzička sekcija	15	2,5
5	Dramska	15	2,5
6	Ostalo	141	23,5
7	Ne znam / Ne želim odgovoriti	94	15,6

Oko pedeset odsto ispitanika je odgovorilo da im najviše nedostaje više školskih aktivnosti ili neki školski klub, a ostali smatraju da im nedostaju druge aktivnosti, kao što su sekcije, javne tribine o različitim temama i sl.

Ukupno 71,7 odsto učenika smatra da im nedostaje mjesto za okupljanje mladih ili omladinski klubovi, dok je za samo 7,4 odsto ispitanika dovoljno prostora za aktivizam.

Br. pit.	Pitanje	Broj odgovora	%
	Ponuđeni odgovori	605	100
P12	Koji su interesi i potrebe učenika u našoj općini?		
1	Nedostaje mjesto za okupljanje mladih	296	48,9
2	Nedostaje mjesto za obraćanje stručnjacima	57	9,4
3	Ostalo (omladinski klubovi...)	138	22,8
4	Dovoljno je aktivnosti za aktivizam	45	7,4
5	Ne znam / Ne želim odgovoriti	69	11,5

Posljednja grupa pokazatelja se odnosila na ograničenje izlaska (ukoliko ga imaju), vezu s internetom, koliko vremena provode na internetu i koje stranice najčešće posjećuju.

Br. pit.	Pitanje	Broj odgovora	%
	Ponuđeni odgovori	554	100
P13	Ograničenje izlaska...		
1	Nakon 24 sata	36	6,5
2	Do 24 sata	59	10,6
3	Do 22 sata	196	35,4
4	Nikako ne izlazim	41	7,4
5	Ostalo (prema potrebi)	185	33,4
6	Ne znam / Ne želim odgovoriti	37	6,7

Na pitanje da li imaju ograničen izlazak, njih 68,8 odsto, je odgovorilo da ima ograničen izlazak do 22 sata ili izlaze samo po potrebi, dok 10,6 odsto ispitanika ima dozvoljen izlazak do 24 sata, te 6,5 odsto koji mogu ostati van kuće i iza ponoći.

Br. pit.	Pitanje	Broj odgovora	%
	Ponuđeni odgovori	543	100
P14	Kod kuće imam vezu s internetom....		
1	Da	432	79,6
2	Ne	99	18,2
3	Ne znam / Ne želim odgovoriti	12	2,2

Br. pit.	Pitanje	Broj odgovora	%
	Ponuđeni odgovori	561	100
P15	Koliko vremena provodite na internetu...		
1	Svo slobodno vrijeme	44	7,8
2	2-3 sata	147	26,2
3	4-5 sati	84	15,0
4	Ne koristim nikako internet	44	7,8
5	Koristim ga u normalnim količinama	218	38,9
6	Ne znam / Ne želim odgovoriti	24	4,3

Br. pit.	Pitanje	Broj odgovora	%
	Ponuđeni odgovori	880	100
P16	Šta najčešće radite na internetu?		
1	Surfam / pregledam bez cilja	44	5,0
2	Tražim određeni pojam	112	12,7
3	Idem na chat	116	13,2
4	Igram igrice	115	13,1
5	Gledam spotove	71	8,1
6	Uglavnom sam na facebook-u	248	28,2
7	Radim sve navedeno	107	12,2
8	Nešto drugo	29	3,3
9	Ne znam / Ne želim odgovoriti	38	4,2

Oko 80 odsto ispitanika ima internet vezu kod kuće. Na pitanje koliko vremena provode na internetu 41,2 odsto ispitanika je odgovorilo da je to dva do pet sati dnevno, a 38,9 odsto vjeruje da ga koriste u normalnim količinama. Trećina ispitanika na pitanje koje stranice najčešće posjećuju je odgovorilo da su uglavnom na društvenoj mreži facebook, dok su ostali uglavnom na chat-u, igraju igrice, gledaju razne spotove...

Ostale poruke anketiranih:

- Težak je položaj i situacija studenata u BiH;
- Nema se para, to je najveći problem;
- Nedostatak sportskih terena;
- Sveprisutna korupcija, obespravljeno građana, nesigurnost na ulicama;
- Nezainteresiranost određenih općinskih organa za rješavanje problema mladih;
- Slaba edukacija i organiziranost mladih, nemaju svojih prostorija, neključenost u politiku i donošenje odluka, pasivnost;
- Neadekvatni uslovi za razvoj sportskih aktivnosti;
- Skupa školarina vanrednih studenata;
- Mladi nemaju volje za rad i nezainteresirani su;
- Ukoliko nemaš vezu ne možeš dobiti posao;
- Nedovoljno mjesta i objekata za okupljanje mladih;
- Treba pružiti ljudima posao, dati im obavezu, bili bi normalniji;
- Problem slabog ulaganja u obrazovanje;
- Korupcija, mito, nizak standard, nezaposlenost;
- Omladinske organizacije trebaju bolje i više raditi, više iznositi probleme mladih i tražiti svoje zasluženno mjesto – imale bi više uticaja na položaj mladih u gradu;
- Ne znam o čemu da pišem, pošto mnogi problemi ne izađu na vidjelo. (Sve se nešto piše i čita, a ništa se ne događa);
- Policija i vlast trebaju više rješavati prave i ozbiljne probleme;
- Nedostatak radnih mjesta;
- Nedostatak studentskih poslova;

- Obezbjediti bolje i kvalitetnije uslove u školama, te poduzeti određene mjere prema pojedinim učenicima;
- Nedostatak aktivnosti za mlade;
- Previše predmeta u nastavi;
- Nema nagrada za učenike koji se trude i zaslužuju ih;
- Sprječavanje nasilja, omalovažavanje;
- Uvesti ograničenje na internet;
- Veći izbor knjiga u bibliotekama;
- Više takmičenja i debata između škola u KS;
- Upoznati mlade s kulturno-historijskim naslijeđem;
- Potreba za fitnes centrom;
- Veća edukacija omladine;
- Uvažavanje mišljenja mladih i njihovih prava;
- Mediji bi trebalo da ukazuju na uspjehe koji mladi ostvaruju kako bi i drugi poželjeli da budu bolji;
- Potreba za otvorenim i zatvorenim bazenom.

Na osnovu provedenog istraživanja može se izvesti zaključak:

U oblasti obrazovanja je primijećen relativno nizak stepen visoko obrazovanih mladih osoba, a naročito je zabrinjavajući podatak o skoro nultoj vrijednosti magistarskog i doktorskog obrazovanja među mladima. Bez obrazovnog stručnog kadra teško se mogu desiti značajnije promjene u bh. društvu. Također, nije zanemariv ni broj mladih osoba bez završenog osnovnog obrazovanja imajući u vidu da je riječ o gradskoj općini.

Istraživanje u oblasti socijalnih indikatora i zaposlenosti je dovelo do pokazatelja da trećina nezaposlenih mladih osoba, uz još toliko onih koji nemaju nikakvih prihoda zbog školovanja i studiranja, predstavlja većinu. Nezaposlenost mladih svakako je jedan od najvećih problema u Bosni i Hercegovini, te je neophodno upotrijebiti sve potencijale kako bi ova pojava u budućnosti bila znatno umanjena. Percepcija mladih o mogućnosti zapošljavanja je negativna. Iz navedenih razloga neophodno je hitno poduzeti sve korake kako bi se javno mišljenje počelo mijenjati nabolje, a toga naročito trebaju biti svjesni donosioci odluka na višim, ali i nižim nivoima vlasti.

Zbog poboljšanja ovakve situacije trebalo bi poduzimati mjere za razvoj lokalne privrede s ciljem otvaranja novih firmi, obezbjeđenjem novih radnih mjesta za mlade, privlačenjem stranih i domaćih investicija, koristiti postojeće programe za zapošljavanje mladih i omogućavanje obavljanja pripravničkog staža nakon završetka školovanja.

Informisanost mladih o značajnim pitanjima za njihovu budućnost je na niskom nivou. Mladi nisu dovoljno upućeni ni o svojim mogućnostima učešća u procesu donošenja odluka, ni o upotrebi sredstava za kontracepciju, negativnom djelovanju droge i alkohola i dr. Potrebno je poboljšati protok informacija u vezi s problemima mladih posredstvom radio emisija, oglasnih tabli u gradu i mjesnim zajednicama, kao i na općinskoj web-stranici, ali i organizovanjem javnih skupova na kojima se mogu dobiti povratne informacije od mladih.

Mladi su nedovoljno upoznati o stanju na Birou za zapošljavanje i zbog neupućenosti često odabiru zanimanja s kojim imaju malu mogućnost zapošljavanja nakon završetka školovanja. Mladi, prilikom odabira srednje škole ili fakulteta, nisu upoznati sa informaci-

jom koja su zanimanja neophodna na tržištu rada, a kojih ima viška, te upisuju škole po vlastitoj orijentaciji bez razmišljanja da li će imati posao kad završe školovanje.

Mladi nisu informisani o aktivnom pronalaženju posla, ne koriste info portal i ne znaju na pravi način prezentirati poslodavcu svoja znanja, vještine i sposobnosti, niti napisati adekvatan i potpuno istinit CV. Istina, ne postoje ustanove niti organizacije koje nude ovakav vid neformalne edukacije.

Također, mladi ne vjeruju u mogućnost zaposlenja. Ne poznaju legalne zakonske procedure, kao ni prednosti pri zapošljavanju i prikupljanju dokumenata, te često ne apliciraju na radna mjesta za koja imaju potrebne kvalifikacije. Ne poznaju metode i načine potrage za poslom i ne znaju na pravi način upoznati poslodavca s njihovim sposobnostima. Mladi nisu upoznati s načinima koji bi ih lakše doveli do zaposlenja.

Mladi su nedovoljno upoznati s modernim načinima i uslovima rada (poznavanje rada na računaru, stranih jezika) i ne posjeduju certifikat o završenim kursovima. Zbog teške ekonomske situacije i neopremljenosti škola modernim informatičkim kabinetima, učenici nisu u mogućnosti steći iskustva u radu na računarima, a sličan problem je i sa stranim jezicima.

Osim toga, nisu poduzetnički educirani i ne poznaju mogućnosti poduzetništva i pokretanja vlastitog biznisa. Ne znaju kako od svoje ideje napraviti poslovni plan i pokrenuti vlastiti biznis, niti znaju dovoljno o poticajima i mogućnostima koje im se daju kao mladim biznismenima.

Ne poznaju sticanje dodatnih sposobnosti, vještina i znanja kroz volonterski rad koji, istina, u našem društvu nije afirmisan niti adekvatno priznat.

Sedamdeset odsto mladih misli da su navedeni problemi, ako ih rangiraju po važnosti, sljedeći:

- Nezaposlenost mladih
- Nedovoljna briga društva za mlade
- Korupcija
- Materijalna ovisnost od roditelja
- Nezastupljenost mladih u politici

Plan djelovanja po oblastima

Na osnovu rezultata provedenog istraživanja potreba mladih na području Općine Stari Grad i detaljnom analizom stanja, formirane su fokus - grupe, sa zadatkom da utvrde stanje u oblastima djelovanja, klasifikuju probleme po bitnosti i hitnosti njihovog rješavanja, utvrde strateške ciljeve i listu projekata i mjera za realizaciju utvrđenih ciljeva.

Formirano je pet timova iz oblasti obrazovanja, kulture i sporta, zapošljavanja, socijalne politike i zdravstva, informisanja mladih kao i koordinator i administrator kompletnog projekta.

OBRAZOVANJE

Obrazovanje predstavlja jednu od najvažnijih društvenih kategorija, te mu je neophodno posvetiti veliku pažnju kako na državnom tako i na lokalnom nivou. Obrazovanje je jedna od osnovnih pedagoških kategorija koja u sebi obuhvata zvanje i sposobnosti. Obrazovanost je kvaliteta ličnosti koja je određena njegovim znanjem i sposobnostima. Znanje je sistem ili logički pregled činjenica i generalizacija o objektivnoj stvarnosti koje je čovjek usvojio i trajno zadržao u svojoj svijesti.

Odgoy i obrazovanje je oblast od posebnog društvenog interesa, koja je uređena zakonima o predškolskom, osnovnom odgoju i obrazovanju, srednjem i visokom obrazovanju. Osnovno obrazovanje je obavezno, a prijedlog Sindikata obrazovanja srednjih škola i Centra civilnih inicijativa je da i srednje obrazovanje bude obavezno (za sada samo prva dva razreda srednje škole).

Cilj programskog područja obrazovanja usaglašen je s ciljevima u Akcionom planu za djecu BiH: obrazovati svu djecu osnovnim obrazovanjem, u daljem školovanju svoj djeci obezbijediti jednaku mogućnost školovanja u skladu s njihovim sposobnostima, s posebnim naglaskom na jednakost spolova.

Posebni ciljevi su: predškolskim obrazovanjem obuhvatiti 20 odsto djece, modernizirati obrazovni sistem – nastavni plan i program, obuku nastavnika i menadžmenta škola, tehničko – tehnološki opremiti škole i obrazovni sistem uskladiti sa evropskim sistemom, obezbijediti uslove za kvalitetno obrazovanje sve djece bez diskriminacije, senzibilizirati profesionalce koji rade s djecom i roditelje, za uvažavanje mišljenja djeteta i putem vijeća učenika na nivou Općine obezbijediti participaciju djece u provođenju Akcionog plana.

Obrazovanje i zapošljavanje mladih predstavljaju oblasti kojima mora biti posvećena posebna pažnja, jer bez kvalitetnog obrazovanja i s njim povezanog otvaranja prostora za brže i produktivnije zapošljavanje, teško je očekivati rješavanje problema u drugim oblastima značajnim za život mladih. S druge strane, ostvarivanje prava na obrazovanje kao bitnog i osnažujućeg ljudskog i građanskog prava, predstavlja ustavnu obavezu država, a definirano je i brojnim međunarodnim dokumentima čija je potpisnica Bosna i Hercegovina. Ustav Bosne i Hercegovine garantira svim građanima pravo na obrazovanje, ali je vođenje obrazovne politike u nadležnosti entiteta, odnosno kantona. Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine utvrđeno je da je stvaranje obrazovne politike, uključujući donošenje propisa o obrazovanju i osiguranje obrazovanja u isključivoj nadležnosti kantona.

Ovakva zakonska regulativa predstavlja značajnu prepreku uspostavi jedinstvenog odgojno-obrazovnog sistema i provođenju neophodnih reformi u ovoj oblasti, a direktno se odražava i na činjenicu da obrazovno zakonodavstvo Bosne i Hercegovine ni do danas nije u potpunosti zaokruženo.

Zakonska nadležnost kantona u oblasti vođenja obrazovne politike ni na koji način ne isključuje interes i brigu lokalnih zajednica, u prvom redu općina, za ovu značajnu oblast, od koje u najvećoj mjeri zavisi društveni razvoj i kvaliteta života. Ako imamo u vidu nepovoljan položaj mladih u našem društvu i neodgovarajući odgojno-obrazovni sistem, jasno je da Općina Stari Grad mora tražiti rješenja koja poboljšavaju mogućnost pristupa obrazovanju, nude jednake obrazovne šanse za svu djecu i mlade koji u njoj žive i poboljšanje kvaliteta u ovoj oblasti. Svjesni te činjenice, mladi Općine Stari Grad problemima obrazovanja pristupaju i kroz Strategiju za mlade na lokalnom nivou.

Osnovno, srednje i visoko obrazovanje na području Općine Stari Grad organizuje, prati i analizira Ministarstvo obrazovanja i nauke Kantona Sarajevo. Odgojno – obrazovni rad u obrazovnim institucijama proveden je u skladu s propisanim nastavnim planom i programom, koji predstavlja osnovu godišnjih programa rada predškolskih, osnovnoškolskih,

srednjoškolskih i visokoškolskih institucija. Lokalna zajednica nema direktnih nadležnosti u oblasti srednjeg i visokog obrazovanja.

Na području Općine Stari Grad djeluju četiri predškolske ustanove, devet osnovnih škola, od kojih je jedna osnovna muzička škola, jedna privatna škola i Zavod za specijalno obrazovanje i odgoj djece "Mjedenica", šest srednjih škola: jedna opća gimnazija, tri srednje stručne škole, jedna vjerska i jedna muzička srednja škola, četiri visokoškolske ustanove i to: Ekonomski fakultet, Muzička akademija, Islamski teološki fakultet i Sarajevo School of Science and Technology, te vrtići "Biseri", "Bajka", "Pčelica" i ustanova predškolskog odgoja "Sunce" koja djeluje u sklopu Zavoda za specijalno obrazovanje i odgoj "Mjedenica".

Obrazovne ustanove u Općini Stari Grad

U nastavku je predstavljen tabelarni pregled obrazovnih ustanova na području Općine:

Predškolske ustanove

Red. br.	Naziv ustanove	Adresa	Odgovorna odgajateljica	Telefon/fax
1.	Biseri	Očaktanum br. 60	Ljubica Andrić	536-220
2.	Bajka	Vrbanjuša br. 138	Kana Čalija	531-649
3.	Pčelica	Jekovac br. 1	Senada Hodžić	233-430
4.	Sunce	Mjedenica br. 34	-	-

Predškolsko obrazovanje podrazumijeva brigu o djeci dok njihovi roditelji rade. U Evropi i svijetu se smatra da je za intelektualni razvoj djeteta najznačajniji upravo period do šeste godine života. Zbog toga su u Evropi gotovo sva djeca obuhvaćena predškolskim obrazovanjem. U Federaciji BiH predškolskim obrazovanjem je obuhvaćeno svega šest odsto djece. Akcionim planom za djecu BiH planirano je da do 2015. godine predškolskim obrazovanjem bude obuhvaćeno 20 odsto djece.

Osnovne škole

Red. br.	Naziv ustanove	Adresa	Direktor	Telefon/fax	web
1.	Saburina	Saburina br.4	Avdija Sanbegović	538-340	www.ossaburina.edu.ba
2.	Edhem Mulabdić	Konak br. 1	Aida Omersoftić	236-044 239-013	www.osem.edu.ba
	područna škola	Bistrik br. 31	Aida Omersoftić	446-229	www.osem.edu.ba
	područna škola	Za Beglukom br. 60	Aida Omersoftić	410-530	www.osem.edu.ba
3.	Mula Mustafa Bašeskija	Logavina br. 52	Jasmina Karasalihović	238-151 447-246	www.osmmbsa.edu.ba
	područna škola	Sedrenik br. 24	Jasmina Karasalihović		
4.	Hamdija Kreševljaković	Carina br. 2	Salko Huskić	272-720 272-720	www.oshk.edu.ba
5.	Šejh Muhamed ef. Hadžijamaković	Iza Hrida br. 11	Kerim Fejzagić	532-324 233-429	www.ossmeh.edu.ba
6.	Vrhbosna	Baruthana br. 60	Mirsad Lelo	240-100	www.osvrhbosna.edu.ba

7.	Osnovna muzička škola Mladen Pozajić	Josipa Štadlera br. 1	Bakir Kulenović	212-410 444-234	www.omsmp.edu.ba
8.	Zavod za specijalno obrazovanje i odgoj djece Mjedenica	Mjedenica br. 34	Mirsad Asimović	207-963 207-962	www.zamjed.edu.ba
9.	Privatna škola Blooming Child	Nalina bb	Maelys Isabel de Ruader	207-899	www.bloomingchild.co.ba

Osnovno obrazovanje provedeno je u osam osnovnih škola. U Općini Stari Grad djeluje i Osnovna muzička škola “Mladen Pozajić” i privatna Osnovna škola “Blooming Child”, kao i Zavod za specijalno obrazovanje i odgoj djece “Mjedenica”. Od školske 1999./00. do 2011./12. godine evidentno je smanjenje broja učenika. U školskoj 2009./10. za 22 odsto je manji broj učenika u odnosu na 2000. godinu. U ovoj dekadi uspjeh učenika ima trend rasta i pokazuje da je 91,89 odsto učenika s pozitivnim, a 8,01 odsto s negativnom ocjenom, dok je 0,19 odsto učenika neocijenjeno. Prosječna ocjena je 4,03. Sve škole su elektronski uvezane, te je korespondencija s nadležnom općinskom službom brza i kvalitetna.

Kao što je iz podataka vidljivo većina škola su stručne. Nastavu pohađa oko 3.000 učenika. U osnovnim i srednjim školama nastava je stručno zastupljena. Stručno usavršavanje nastavnog osoblja odvija se prema programu Prosvjetno – pedagoškog zavoda KS i u okviru nastavničkog vijeća škola i školskih aktiva (individualno i kolektivno), kroz specijalističke seminare, savjetovanja, okrugle stolove, panel diskusije, kao i putem Centra za nastavnu tehnologiju izvođenjem ogledne nastave.

Srednje škole

Red. br.	Naziv ustanove	Adresa	Direktor	Tel/fax	web
1.	Gazi Husrevbegova Medresa	Sarači br. 49	Zijad Ljevaković	534-888 537-762 534-384	www.medresa.sa.edu.ba
2.	Srednja muzička škola	Josipa Štadlera br. 1	Haša Haćimić	441-958 207-951 207-951	www.muzickasa.edu.ba
3.	Srednja ugostiteljsko-turistička škola	Dugi sokak br. 9	Jusuf Murtić	534-633 537-782 232-828	www.msuts-sa.edu.ba
4.	Srednja škola poljoprivrede, prehrane, veterine i uslužnih djelatnosti	Hamdije Kreševljakovića br. 55	Suad Alić	262-900 443-371 207-951	www.mspvps.edu.ba
5.	Srednja škola za tekstil, kožu i dizajn	Medrese br. 5	Omer Pajević	531-675 237-780 233-527 531-675	www.msts.edu.ba
6.	Prva bošnjačka gimnazija	Petrakijina br. 22	Lejla Akšamija	227-096 668-212	www.bosnjackagim.edu.com

Općina Stari Grad ima dobru saradnju sa srednjoškolskim ustanovama koje djeluju na njenoj teritoriji. Ova saradnja naročito se ogleda u kapacitetima i uslovima rada srednjih škola za koje su zainteresovani učenici osnovnih škola pri nastavljaju i odabiru škole za sticanje srednjoškolskog obrazovanja. Opremljenost škola nastavnim učilima je zadovoljavajuća i kao takva omogućava uspješno odvijanje nastavnog procesa, izradu različitih programa i njihovu razmjenu. Općina godinama ulaže u opremanje školskih kabineta nastavnim sredstvima i ravnomjerno donira opremu, kompjutere i videotopove. Škole imaju internet konek-

ciju, fiskulturne sale su opremljene, a školska dvorišta uređena. Skoro sve škole posjeduju školske listove koje uređuju učenici sa svojim nastavnicima. To je doprinijelo da učenici, uz stručnu pomoć nastavnog osoblja, postižu izvanredne rezultate na općinskim, kantonalnim, federalnim i državnim takmičenjima.

Visokoškolske ustanove

Red. br.	Naziv ustanove	Adresa	Dekan	Tel/fax	web
1.	Muzička akademija	Josipa Štadlera br. 1	prof. dr. Ivan Čavlović	200-299 444-896	www.mas.unsa.ba
2.	Ekonomski fakultet	Trg Oslobođenja - Alija Izetbegović br.1	prof. dr. Veljko Trivun	275-900 275-963 275-994	www.efsa.unsa.ba
3.	Fakultet islamskih nauka	Čemerlina br. 54	prof. dr. Ismet Bušatlić	251-046 232-982 232-981	www.fin.ba
4.	Sarajevo School of Science and Tehnology	Bistrik br. 7	prof. dr. Ejub Ganić	563-030 654-716 563-033	www.ssst.edu.ba

Ova oblast uređena je državnim Zakonom o visokom obrazovanju. Svi kantoni u FBiH, koji su ujedno i osnivači visokoškolskih ustanova, u obavezi su da usvoje svoje zakone o visokom obrazovanju koji će biti usklađeni s državnim.

Iako se na teritoriji Općine Stari Grad nalazi nekoliko fakulteta ova lokalna zajednica nema nikakvih nadležnosti u sferi visokoškolskog obrazovanja. Ova činjenica jasno je definisana i u Ustavu FBiH. Općina ne raspolaže podacima o nastavnom planovima i obrazovnom procesu, broju upisanih studenata i onih koji su uspješno okončali studij.

Podrška obrazovnom procesu

Općina Stari Grad, kao lokalna zajednica, na različite načine pruža podršku u obrazovnom procesu mladih osoba.

Služba za boračko-invalidsku zaštitu Općine Stari Grad svake godine stipendira oko 100 učenika i studenata, pripadnika boračkih populacija. Općina ovaj projekat u kontinuitetu realizuje još od 1999. godine. Od 2012. godine uvedeno je i stipendiranje nadarenih učenika i studenata. S ciljem pružanja pomoći učenicima slabijeg imovinskog stanja Općina Stari Grad je potpisala Sporazum o prevozu učenika s Kantonom Sarajevo. Na ovaj način učenicima je obezbijeđen besplatan javni prevoz. Ovdje nisu izostavljena ni djeca s posebnim potrebama i njihovi pratioci.

Na osnovu rezultata ankete učenika urađena je analiza socioekonomskog statusa učenika. Oko 30 odsto porodica ugroženo je na određen način, a 11 odsto djece žive s jednim roditeljem, odnosno bez roditelja. Kao odgovor na ovu situaciju Općina je obezbijedila užinu za sve učenike, a ovaj obrok plaća djeci slabijeg imovinskog stanja. Na isti način Općina reaguje kad su u pitanju ekskurzije završnih razreda, zimovanja i ljetovanja tih učenika. Na ovaj način Općina pokušava da umanjí efekte socijalne inkluzije.

Općina Stari Grad dala je doprinos i u provedbi inkluzivnog obrazovanja. Iako je po Zakonu inkluzivno obrazovanje obavezno, činjenica je da uslovi za ovaj vid obrazovanja još nisu u potpunosti stečeni. Općina, u saradnji sa školama i svim relevantnim institucijama, administrativno i finansijski pomaže i ovaj vid obrazovanja kroz različite programe.

Od 2012. godine Općina Stari Grad je uvela i stipendiranje nadarenih učenika i studenata.

Već deset godina Općina Stari Grad organizuje školu skijanja, plivanja. U zadnjoj dekadi u školama je organizovana “Zavičajna sekcija” čiji je cilj njegovanje bh. kulturne baštine. Neformalno obrazovanje posebno je zastupljen u Mjesnoj zajednici “Vratnik”, tačnije u Domu kulture “Vratnik”. U Općini Stari Grad postoji još nekoliko ovakvih domova koji su neiskorišteni, a mogli bi biti dobra polazna osnova za organizovanje različitih sekcija za učenike osnovnih i srednjih škola.

Problemi i nedostaci

Evidentni su i nedostaci u obrazovnom procesu na području Općine Stari Grad.

Nastavni plan i program

Obrazovanje je kompleksan i kontinuiran proces. Unapređenje obrazovanja ovisi o dobru osmišljenim nastavnim planovima i programima, dobrim uslova rada i opremljenosti škola, stručno osposobljenog nastavnog osoblja, izvanredne saradnje škole, roditelja i učenika. Postojeće nastavne planove i programe treba reducirati, determinirati šta je njihov cilj, odnosno šta njihovom provedbom mora biti postignuto, nepotrebne nastavne jedinice izbaciti, reducirati predmete koji se izučavaju i kvaliteti dati značaj na uštrb kvantiteta. Osnivač, u ovom slučaju Kanton Sarajevo, treba prilagoditi sadašnje standardima EU.

Dopunska i dodatna nastava

U osnovnim i srednjim školama ne postoji poseban program rada s nadarenim učenicima. U obrazovnom sistemu postoji preporuka da se, ovisno od potreba, organizira dopunska i dodatna nastava za učenike. Dopunska nastava u školama se često koristi kao mjera za pomoć učenicima koji zaostaju u savladavanju školskog gradiva, a dodatna nastava, u pravilu, primjenjuje se za učenike koji se pripremaju za školska i međuškolska takmičenja.

Nastava na jezicima konstitutivnih naroda i nacionalnih manjina

Nastava u svim školama odvija se na bosanskom jeziku s pravom svakog učenika da govori jezikom svoga naroda i da mu se izda svjedočanstvo na hrvatskom i srpskom jeziku. U školama nema toliko učenika pripadnika drugih konstitutivnih naroda da se organizira nastava kulturne grupe predmeta na hrvatskom ili srpskom jeziku u skladu sa Zakonom. Po Ustavu svako dijete, bez obzira koje je nacionalnosti, ima pravo da sluša nastavu na materinjem jeziku. Ovdje je poseban problem nastava na jezicima djece pripadnika nacionalnih manjina. Najzastupljenija nacionalna manjina u BiH su Romi. Identična situacija je i na teritoriji Starog Grada. Činjenica je, pa samim tim i potencijalni problem, da u BiH nema adekvatnog nastavnog kadra osposobljenog za organizovanje nastave ili određenog broja predmeta za djecu romske nacionalnosti.

Inkluzivno obrazovanje

U ovom obrazovnom procesu uočene su značajne poteškoće, jer ne postoje prilagođeni programi, niti su škole kadrovski opremljene, bez obzira na pedagoški pristup i metode rada s djecom sa umanjnim sposobnostima. U Općini Stari Grad, kako je već rečeno, egzistira Zavod za specijalno obrazovanje i odgoj djece “Mjedenica”. Dobra, a prije svega, stručna pomoć nastavnog osoblja ove ustanove od izuzetne je pomoći nastavnicima u osnovnim školama. Uposlenici ovog Zavoda brinu za oko 150 osoba sa umanjnim sposobnostima. U Zavodu postoje:

- odjel za ranu stimulaciju psihomotornog razvoja,
- specijalna osnovna škola,
- okupacione radionice i internat.

Specijalizacija nakon završenog fakulteta

Relativno je nizak stepen visokoobrazovanih mladih osoba, a posebno je zabrinjavajući podatak o skoro nultoj stopi magistranata i doktoranata. Neki od osnovnih razloga koji doprinose demotivisanosti studenata, odnosno organizovanju prelaska studenata iz srednjoškolskog obrazovanja u visoko obrazovanje, u vezi su s teškom ekonomskom situacijom u državi. Poražavajuća ekonomska slika društva uzrokuje visoku stopu nezaposlenosti, te samim tim i veći broj stanovnika čiji su materijalni uslovi nedovoljni da finansiraju sopstveno ili školovanje svoje djece. Veliki broj institucija, posebno na lokalnom nivou, svjestan je ovog problema, te godišnje osiguraju novac za stipendiranje onih koji žele studirati. Međutim, kada se sve podijeli na brojne korisnike, ova svota je skromna.

Strateški ciljevi, mjere i programi

Problem	Željeni rezultat	Aktivnosti	Vrijeme provođenja	Odgovorne osobe/ institucije	Troškovi
1. Nedovoljno su zastupljeni oblici neformalnog obrazovanja.	<ul style="list-style-type: none"> 1.1. Mladi su zadovoljni kvalitetom i oblicima neformalnog obrazovanja, 1.2. Mladi sami određuju i učestvuju u kreiranju sadržaja neformalnih oblika, 1.3. Katalog neformalnih obrazovnih programa je dostupan mladima. 	<ul style="list-style-type: none"> 1.1. Analizirati stanje potreba, 1.2. Napraviti konkretan plan djelovanja i praćenja provedbe plana, 1.3. Izraditi katalog neformalnih obrazovnih programa koje nude institucije, udruženja i privredni subjekti s područja Općine. 	2012.- 2017	<ul style="list-style-type: none"> 1.1. Služba za obrazovanje kulturu i sport, 1.2. Direktori osnovnih i srednjih škola, 1.3. Nevladine organizacije, učenici. 	50.000 KM
2. Učenici sa umanjjenim sposobnostima nisu dovoljno uključeni u redovno školovanje ili se ne tretiraju na odgovarajući način.	<ul style="list-style-type: none"> 2. Povećan broj učenika sa umanjjenim sposobnostima u redovnom školovanju. 	<ul style="list-style-type: none"> 2. Edukacije osoblja (nastavnika, direktora) za ovu oblast. 	2012.- 2017	<ul style="list-style-type: none"> 2. Zavod za specijalno obrazovanje i odgoj djece "Mjedenica", direktori i nastavnici škola. 	40.000 KM
3. Djeca slabijeg imovinskog stanja nemaju priliku pohađati kurseve stranih jezika i kompjutera.	<ul style="list-style-type: none"> 3. Veći broj djece osposobljeno da govori strane jezike i za rad na kompjuterima. 	<ul style="list-style-type: none"> 3.1. Istraživanje o potrebama djece koji strani jezik žele da uče, 3.2. Organizovanje kurseva stranih jezika i kompjutera. 	2012.- 2017	<ul style="list-style-type: none"> 3. Služba za obrazovanje, kulturu i sport, nevladin sektor. 	35.000 KM

<p>4. Nedovoljna uključuenost romske djece u obrazovni sistem.</p>	<p>4. Za 30 odsto povećano opismenjanje romske djece.</p>	<p>4.1. Edukacija roditelja djece romske nacionalnosti o značaju obrazovnog procesa, 4.2. Nabavka udžbenika i školskih pomagala za djecu romske nacionalnosti, 4.3. Obezbjedenje besplatnog prevoza i užine za djecu romske nacionalnosti.</p>	<p>2012.- 2017</p>	<p>4.1. Služba za obrazovanje, kulturu i sport, 4.2. Služba za socijalnu i zdravstvenu zaštitu, izbjegla i raseljena lica, 4.3. Nevladine organizacije.</p>	<p>30.000 KM</p>
<p>5. Nepostojanje nastavnih i vannastavnih aktivnosti na jezicima nacionalnih manjina, s posebnim akcentom na djecu romske nacionalnosti.</p>	<p>5. Povećana stopa znanja djece pripadnika nacionalnih manjina o vlastitoj kulturi, tradiciji i običajima.</p>	<p>5.1. Organizovanje kurseva romskog jezika, 5.2. Obilježavanje značajnih historijskih datuma pripadnika romske nacionalnosti, 5.3. Edukativne radionice o značajnim ličnostima.</p>	<p>2012.- 2017</p>	<p>5.1. Afirmisana romska udruženja, 5.2. Direktori i nastavnici osnovnih i srednjih škola, 5.3. Odgovorne službe Općine Stari Grad.</p>	<p>25.000 KM</p>

KULTURA I SPORT

Kultura

Kultura je cjelokupno društveno naslijeđe grupe ljudi, to jest naučeni obrasci mišljenja, osjećanja i djelovanja neke grupe, zajednice ili društva, kao i izrazi tih obrazaca u materijalnim objektima. Kultura je jedna od najbitnijih karakteristika čovjeka, pa tako i samog ljudskog društva, koja predstavlja skup različitih procesa i promjena koje nastaju kao rezultat duhovnog i materijalnog djelovanja društva. Među bitne ciljeve kulture spada i edukacija mladih, te stvaranje prostora na kojem će mladi razvijati svoju kulturu u skladu s ličnim sklonostima. Jedan od segmenata kulture jeste i socijalizacija ličnosti koja predstavlja proces planskog prenošenja znanja i vjerovanja jednog društva na mlađe generacije, kao i njihovo stvaralačko i kritičko usvajanje. Svaka društvena sredina nastoji da u društvu porodice, škole i drugih društvenih i kulturnih institucija prenese i utisne novom članu zajednice prihvaćene kulturne i tradicionalne vrijednosti. U skladu s navedenim, Općina Stari Grad teži da osigura sve potrebne resurse kako bi se zadovoljile potrebe stanovništva, a tako i mladih za kulturnim dešavanjima i djelovanjima. Sarajevo je oduvijek privlačilo ljude. Dolazili su, prolazili, a neki i ostajali. Danas se u Starom Gradu prepliću Istok i Zapad, elementi orijentalne i zapadnoevropske kulture. To je prostor u kome od davnina, jedna uz drugu, žive četiri najveće svjetske religije: islam, katolicizam, pravoslavlje i judaizam. Jednom riječju, Stari Grad je u cijelosti kulturno i arhitektonsko zdanje sa svim svojim kulturnim, historijskim, vjerskim, i drugim objektima značajnim za širu društvenu zajednicu. Značaj ovih mnogobrojnih objekata zabilježili su domaći i strani putopisci, historičari, učenjaci, književnici i pjesnici.

Sport

Sport je složena, javna društvena djelatnost kojoj se u svim razvijenim zemljama svijeta poklanja velika pažnja. Razlog za takav odnos je njegov izuzetno veliki uticaj na sve segmente života savremenog čovjeka. Najčešće se u prvi plan ističe pozitivno djelovanje sporta na psihofizičko zdravlje, ali mu se često pripisuju i atributi propagandnog, finansijskog i političkog sredstva.

Prema Evropskoj povelji o sudjelovanju mladih u životu na općinskom i regionalnom nivou u dijelu koji se tiče politike sporta, slobodnog vremena i društvenog života naglašeno je: "Lokalni i regionalni organi vlasti trebaju podržati organizovane društveno-kulturne aktivnosti koje vode udruženja i organizacije mladih i centri zajednica koje zajedno s porodicom i školom ili poslovnim okruženjem, čine jedan od stubova društvene povezanosti u općini ili regionu. Ovo je idealan 'kanal' za učešće mladih i implementiranje politike mladih u oblasti sporta, kulture, izrade rukotvorina i trgovine, umjetnosti i drugih formi kreativnosti i izražavanja, kao i u oblasti aktivnosti iz socijalnog fenomena." (Evropska povelja)

Fizička neaktivnost djece, a pogotovo adolescenata, negativno utiče na njihov pravilan fizički i psihički razvoj. To dugoročno može ugroziti zdravlje građana, dok istovremeno umanjuje regrutnu bazu za vrhunski sport. Zbog toga djeca u sportu i jesu najvažniji prioritet Strategije razvoja sporta u BiH.

Strategija razvoja sporta Općine Stari Grad akcenat stavlja na masovno bavljenje sportom djece i omladine, kao i invalidnih lica, nezanemarujući i ostale populacije kroz organizovanje sportskih manifestacija čiji je osnovni cilj popularizacija sporta.

Analiza stanja koja je urađena nakon anketiranja mladih s područja Općine Stari Grad pokazale je da većina ispitanika smatra da su uslovi za razvijanje sportskih aktivnosti

zadovoljavajući i da bi mogli biti bolji. Trećina ih misli da su uslovi vrlo loši.

Slobodno vrijeme mladih je neorganizovano područje na kojeg, izvan slobodnih školskih aktivnosti, ostale zvanične institucije imaju veoma malo uticaja. Ako se izuzmu pokušaji ili projekti nevladinih organizacija, ostalo je prepušteno izboru samih mladih, koji uglavnom završava u ponudi ugostiteljskih objekata.

Svi oblici slobodnih aktivnosti u školama i sportske aktivnosti najčešće se odvijaju u sekcijama, ali mnoge škole nemaju odgovarajuće sportske terene (salu, vanjske terene) ili nemaju potreban standard opremanja ili održavanja.

Cilj programskog područja u oblasti slobodnog vremena djece je:

- Organiziranje slobodnog vremena djece u skladu s potrebama djece i mladih;
- Obezbjeđenje približno jednakih uslova za sport i rekreaciju na cijelom prostoru Općine;
- Gradnja kulturnih i sportsko-rekreacionih objekata u padinskim dijelovima Općine,
- Uspostavljanje evidencije klubova, sportista i trenera koji rade s mladim i razvijanje njihovih stručnih kompetencija.

Podrška kulturnim i sportskim aktivnostima

Općina Stari Grad u kontinuitetu i kroz različite oblike pomoći podržava kako sportske, tako i kulturne manifestacije, koje su od značaja ne samo za ovu lokalnu zajednicu nego i za kompletno bh. društvo.

Općina je u proteklom periodu obnovila tri doma kulture koja su bila porušena u ratu. Dom kulture „Logavina“ Općina je renovirala 2008. godine. Ovaj dom posjeduje binu, veliku salu, dvije svlačionice i čajnu kuhinju. Dom kulture „Vratnik“ obnovljen je također 2008. godine. Ovaj dom danas je izuzetno aktivan i može poslužiti kao primjer ostalim domovima kulture koji se nalaze na teritoriji Općine Stari Grad. U ovom domu organizovane su različite sekcije: muzika, moderni ples, balet, folklor, drama, monodrama, recital i sl. Općina Stari Grad već tradicionalno finansira kupovinu ulaznica za filmske i pozorišne predstave učenicima osnovnih škola. Za djecu iz vrtića, shodno finansijskim mogućnostima, nabavlja slikovnice (enciklopedije). U sklopu obilježavanja Međunarodnog dana djeteta Općina organizuje posjetu učenicima Zavoda za specijalno obrazovanje i odgoj djece Mjedenica, nabavlja repromaterijala za radionice.

U saradnji sa osnovnim školama Općina Stari Grad svake godine učestvuje u organizaciji mnogih kulturnih manifestacija:

- „Dani Škola - Danima Općine“ održava se svake godine u povodu obilježavanja Dana Općine, 2. maja. Na ovoj manifestaciji učenici osnovnih škola pokazuju svoje vještine kroz glumu, ples, pjesmu i igru.
- U saradnji sa Udruženjem likovnih umjetnika BiH (ULU BiH) Općina organizuje izložbu umjetničkih slika u izlozima radnji u ulicama Ferhadija i Štrosmajerova, također u sklopu obilježavanja Dana Općine, 2. maja.

U školama radi 20-30 sekcija. Likovne sekcije osnovnih škola deset godina zaredom (najmanje dva puta godišnje) izlaze u prirodu sa svojim profesorima, slikaju i izlažu radove u Općini. Općina ima svoju izložbenu galeriju namijenjenu za likovne radove učenika. Postavka izložbi u Općini, pored estetskog, ima i edukativni karakter jer je učenici posjećuju, a i upoznaju svoju Općinu u kojoj ostvaruju prava i potrebe.

U oblasti kulturno-historijskih znamenitosti grada već deset godina zaredom Općina organizuje kviz za učenike zavičajnih sekcija. Ovo takmičenje je jedinstveno u sarajevskom Kantonu. Svi učenici takmičari se nagrađuju, a i njihovi drugovi (navijači) ujedno uče oblasti iz kulture i historije svoga grada koji nisu obuhvaćeni nastavnim planom i programom.

Bitno je istaći i „Sarajevske dane poezije“, manifestaciju kulturnog karaktera na kojoj se osnovci druže sa piscima. Općina učestvuje i u organizaciji kulturne manifestacije „Bašćaršijske noći“, SFF i sl.

Općina Stari Grad već godinama organizuje razne manifestacije:

- Školu skijanja za učenike osnovnih škola;
- Školu plivanja za učenike IV.-ih razreda osnovnih škola;
- „Trku protiv droge“,
- Tradicionalni turniri u košarci, malom nogometu, šahu i dr. povodom obilježavanja značajnih događaja u Općini Stari Grad.

Posebnu pažnju Općina posvećuje masovnoj edukaciji djece u temeljnim sportskim disciplinama kroz škole plivanja, skijanja i klizanja. Općina Stari Grad svake godine u oktobru raspisuje Javni poziv sportskim organizacijama da prijave projekte ili programe koji će biti finansirani iz budžeta Općine Stari Grad. I na ovaj način Općina pruža podršku u razvoju sporta na svojoj teritoriji i uključenosti što većeg broja mladih u sportske aktivnosti.

U svim osnovnim školama na području Općine djeluje veliki broj sportskih klubova. U saradnji sa školama, a prema programu Prosvjetno pedagoškog zavoda, Općina organizira odbojkaško prvenstvo za dječake i djevojčice, kao i košarkašku ligu osnovnih škola F BiH.

Pažnja se posvećuje i invalidnom sportu, odnosno organizovanom sportskom okupljanju invalidnih lica i djece s posebnim potrebama kroz projekte Udruženja „Oaza“, Saveza za sport i rekreaciju invalidnih lica „Stari Grad“, Sportskim društvom slijepih Kantona Sarajevo i drugim sportskim organizacijama koje okupljaju invalidna lica. U skladu s mogućnostima Općina finansira izgradnju, obnovu i održavanje sportskih objekata.

Sportski objekti, sportske površine i školska igrališta

Adresa	Površina	Stanje objekta i ostale primjedbe
OŠ «Vrhbosna» - školsko igralište Ul. Baruthana br. 60	32 X 18	Ima potrebni mobilijar, dvije «sigma» tribine, oštećena asfaltna ploha
OŠ «H. Kreševljaković» - školsko igralište Ul. Carina br.2	35 X 20	Ima potrebni mobilijar, dvije «sigma» tribine
OŠ «Saburina» školsko dvorište ul. Saburina br. 4	35 X 25	Nema mobilijara – ploha oštećena
OŠ «M. M. Bašeskija» Ul. Logavina br.52	15 X 15	Nema mobilijara – betonska ploha
OŠ «E. Mulabdić» Ul. Konak br. 2	25 X 15	Ima mobilijar, dvije «sigma» tribine, asfaltna ploha oštećena
OŠ «Š. M. ef. Hadžijamaković» Ul. Iza Hrida br. 11	25 X 15	Ima mobilijar, asfaltna ploha oštećena
Igralište Hrid Ul. Nalina bb.	22 X 14	dvije «sigma» tribine, devastirano
Igralište Močila Ul. Močila bb	20 x 35	Novo igralište sa svim potrebnim mobilijarom

Igralište Vrbanjuša Ul. Logavina bb.	35 X 20	Novo igralište, nema mobilijara, nezavršena asfaltna ploha
Bijela Bašča Ul. Mihrivode bb.	35 X 20	Uništen mobilijar, oštećena ploha i parcela se koristi za nelegalno parkiranje
OŠ "Sedrenik" Ul. Sedrenik 24	15 X 25	Ima kompletan mobilijar

Spotski klubovi i udruženja u Općini Stari Grad:

Udruženje Hokej klub Stari Grad Sarajevo, Sportsko plsninarsko društvo "ENCIAN", Asocijacija Unified sport u BiH, Bokserski klub Sarajevo „Zlatni ljiljani“, FK „Iskra“, FK i Klub malog fudbala „Vrbanjuša“, FK Partizan, Gorska služba spašavanja, Judo klub „Braća Lukač“, Karate klub „Satori“, Klizačko-koturaljski klub „Olimp“, Klub borilačkih vještina „Orkan-F“, Klub spasavalaca „2000“, Klub sportova na ledu „Alfa“, Planinarski savez BiH, Planinarski savez FBiH, Planinarsko društvo „Bjelašnica“, Planinarsko društvo „Centar“, Planinarsko društvo „Igman“, Planinarsko društvo „Treskavica“, Planinarsko skijaško društvo „Džemal Bijedić“, Plesni klub „Astoriya“, Plesni klub „Spin“, Plivački klub Stari Grad, Sarajevski karate klub „Stari Grad“, Sarajevski skijaški klub, Savez izviđača FBiH, Skijaški klub „Širokača“, SPD „NO LIMIT“, Sportsko udruženje gluhih KS „Mladost“, Stonoteniska akademija „STA STAD“, Streljačko-streličarski paintball klub „Meta“, Šahovski klub „Stari Grad“, Tavla klub „Vratnik“, Tekvando klub Stari Grad, Udruženje ekstremnih sportova „Red-point“, Udruženje FK „Mošćanica“, Udruženje FK „Hrid“, Udruženje gluhih sportista u BiH, Udruženje Kick-box club „Scorpion“, Udruženje Klub borilačkih sportova „Gladijator“, Udruženje Klub sporta „Keli“, Udruženje PSD „Sulejman Zolj“, Udruženje „RED POINT“, Udruženje za sport i rekreaciju Stari Grad, UG FK „Vratnik“, UG Marathon, UG Teniski klub „Tenis-pro“, Univerzalna škola sportova „Spartakus“.

Problemi i nedostaci

Jedan od gorućih problema u Općini Stari Grad, kada je riječ o sportskim aktivnostima, je nedovoljan broj sportskih terena, te nepostojanje sportskog mobilijara na postojećim terenima. Općina Stari Grad nalazi se na takvom položaju da je ovaj problem, u većoj mjeri, gotovo pa nemoguće i riješiti kada su u pitanju novi tereni. U Općini jednostavno nema prostora za gradnju sportskih terena, bazena, dvorana i sl. Jedina mogućnost u ovom segmentu je popravka, odnosno nabavka sportskog mobilijara (koševi, golovi, i sl) na terenima gdje oni već postoje.

Nabavka ovog mobilijara, pa i gradnja velikih sportskih objekata, svakako bi bila beznačajna ukoliko ne bi služili svojoj svrsi. Zainteresovanost većeg broja mladih za sportske aktivnosti danas je na iznimno niskom nivou. Mladi su više zainteresirani za savremene informaciono-komunikacione tehnologije, koje iz više razloga negativno utiču na njihov društveni i psiho-fizički razvoj.

Još jedan od nedostataka u oblasti kako razvoja sportskih, tako i kulturnih aktivnosti, jeste neiskorištenost nedavno obnovljenih domova kulture. Neophodno je iskoristiti kapacitete ovih domova u što većoj mjeri, a sve u cilju edukacije i zbrinjavanja mladih, odnosno njihovog sklanjanja sa ulice.

Zabrinjavajući je podatak da mali broj mladih malo zna o kulturno-historijskom naslijeđu koje se nalazi na teritoriji Starog Grada. Ovdje veliki problem predstavlja i neinformisanost mladih o okruženju u kojem žive. Nisu svjesni bogatstva kojim raspolažu i nerijetko ga, zbog neznanja i nemara, uništavaju.

Strateški ciljevi, mjere i programi

Problem	Željeni rezultat	Aktivnosti	Vrijeme provođenja	Odgovorne osobe /institucije	Troškovi
1.Sportski mobilijar u lošem stanju ili nedostaje.	1.Adekvatan sportski mobilijar.	1.1.Analiza stanja na terenu 1.2.Izrada predmjera i predračuna popravke i nabavke novog mobilijara 1.3. Popravka mobilijara u skladu s finansijskim mogućnostima	2012.- 2017.	1.Služba za obrazovanje kulturu i sport i Služba za komunalne poslove i investicije	23.000 KM
2.Nedostatak motivacije kod mladih za bavljenje sportom	2. Povećan broj mladih u sportskim klubovima i udruženjima	2.1.Organizovati edukacije o značaju bavljenja sportom 2.2. Organizovati različita sportska takmičenja mladih	2012.- 2017.	2.1.Služba za obrazovanje, kulturu i sport, sportski klubovi 2.2. Služba za obrazovanje, kulturu i sport, sportski klubovi	20.000 KM
3.Prostori domova kulture na području Općine su neiskorišteni u kulturne i sportske svrhe	3.Povećan broj sportskih i kulturnih aktivnosti u domovima kulture Stari Grad	3.1.Organizovati sportske sekcije u domovima na području Starog Grada 3.2.Organizovati kulturne sadržaje u domovima na području Starog Grada	2012.- 2017.	3.1.Sportski klubovi, nastavnici i upravitelji domova 3.2.Nevladine organizacije, nastavnici i upravitelji domova	25.000 KM

4. Mladi ne posjećuju programске sadržaje iz kulture	4. Povećana posjeta mladih programima iz oblasti kulture	4.1. Organizovati sastanke s nastavnicima škola i direktorima kulturnih institucija s ciljem odobrenja popusta na predstave za učenike starogradskih škola 4.2. Organizovanjem edukativnih okruglih stolova animirati učenike da posjećuju programe iz oblasti kulture 4.3. Izrada i štampanje letaka o kulturnim dešavanjima	2012.- 2017.	4.1. Služba za obrazovanje kulturi sport, direktori škola, uprava kulturnih institucija 4.2. direktori škola, nastavnici i predstavnici kulturnih institucija 4.3. Nadležne općinske službe i nastavnici	15.000 KM
5. Mladi nisu dovoljno informisani o značaju kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa općine Stari Grad Sarajevo	5. Povećan stepen znanja mladih o kulturno-historijskoj baštini	5.1. Organizovanje edukativnih radionica o kulturno-historijskom blagu 5.2. Postavljanje info panoa s kulturnim-historijskim objektima u starogradskim školama 5.3. Posjeta objektima i lokacijama od kulturno-historijskog značaja za grad Sarajevo.	2012.-2017.	5.1. Stručnjaci u oblasti kulturno-historijskog naslijeđa i nastavnici 5.2. Nadležne općinske službe, direktori i nastavnici 5.3. Predstavnici nadležnih općinskih službi i nastavnici	17.000 KM
6. Mladi iznimno malo pažnje posvećuju njegovanju tradicije kroz djelovanje kulturno-umjetničkih društava	6. Povećan broj članova u kulturno-umjetničkim društvima u Starom Gradu	6.1. Organizovanje okruglih stolova o značaju njegovanja tradicije 6.2. Edukacija djece i omladine u oblasti zaštitne kulturne baštine 6.3. Organizovanje takmičarski smotri kulturno-umjetničkih društava	2012.- 2017.	6.1. Predstavnici kulturno-umjetničkih društava i nastavnici 6.2. Predstavnici kulturno-umjetničkih društava 6.3. Nadležne općinske službe, predstavnici kulturno-umjetničkih društava	15.000 KM

ZAPOŠLJAVANJE

Cilj strateškog pregleda zapošljavanja mladih, kao dijela Strategije za mlade je sagledavanje stepena zaposlenosti ove kategorije u Starom Gradu, aktueliziranje pitanja nezaposlenosti i zaposlenosti mladih, kao i razvijanje svijesti o samom problemu. Jedan od prioriteta je i razmatranje ovog problema u krugovima svih političkih i administrativnih struktura Općine Stari Grad.

Prema rezultatima istraživanja, provedenog na teritoriji Općine Stari Grad, trećina nezaposlenih mladih, uz isti procenat onih koji nemaju nikakvih prihoda zbog redovnog školovanja i studiranja, predstavlja veliku stopu ove populacije bez vlastitih prihoda. Svega 3,1 odsto mladih posjeduju vlastito preduzeće ili su samostalni privrednici, njih 14,1 odsto zaposleni su u državnim preduzećima, a 1,8 odsto u organima javne uprave. Zabrinjavajući je podatak da je 40,2 odsto mladih prijavljeno na evidenciju nezaposlenih u Zavodu za zapošljavanje Kantona Sarajevo.

Po podacima Biroa za zapošljavanje Općine Stari Grad u 2010. godini većina nezaposlenih su bili nekvalificirana radna snaga, KV i radnici sa srednjom stručnom spremom, dok je u porastu bio i broj nezaposlenih s visokom stručnom spremom. U nastavku je tabelarni prikaz nezaposlenih osoba po godinama i stručnim spremama za 2010. godinu.

	Broj godina																		Ukupno po spremi
	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	
NK	5	7	10	17	13	18	13	20	21	25	25	20	25	37	38	44	44	35	417
PK	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3
KV	14	37	38	30	40	32	55	48	49	48	54	56	51	49	43	46	33	54	777
NS	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
SSS	7	62	98	85	81	90	106	123	99	91	80	66	64	66	52	59	27	49	1305
MAGISTAR	0	0	0	0	0	2	3	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	7
VŠS	0	0	0	0	0	0	1	1	7	4	2	4	5	2	2	4	3	3	38
VSS	0	0	0	0	6	29	35	47	52	58	37	40	26	29	18	21	23	8	429
Ukupno po godinama	26	106	146	132	140	172	213	239	29	227	198	186	172	183	154	174	130	150	2977

Završena škola	Broj godina																		Ukupno po školama
	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	
Arhitektonski fakultet	0	0	0	0	0	0	2	0	1	4	1	1	0	1	0	0	1	1	12
Bez četiri razreda osnovne škole	0	2	2	4	7	10	3	8	4	8	4	4	6	6	9	10	12	5	104
Drvo-prerađivačke	0	0	0	1	0	1	2	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1	7
Ekonomske	0	4	2	6	5	11	8	9	3	13	9	7	4	5	5	6	6	4	107
Ekonomski fakultet	0	0	0	0	3	10	3	10	8	6	3	6	2	3	1	4	3	1	63
Ekonomsko-komercijalne-više	0	0	0	0	0	0	0	0	3	3	0	2	2	0	0	1	0	2	13

Elektrotehničke	0	4	9	4	4	7	3	8	5	6	5	6	3	3	0	5	0	2	74
Elektrotehnički fakultet	0	0	0	0	0	2	0	2	2	1	1	0	0	1	0	0	1	0	10
Farmaceutski fakultet	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	3
Filozofski fakultet	0	0	0	0	0	2	5	10	5	6	9	0	5	7	2	2	5	0	58
Geodetske	0	0	3	0	0	1	1	0	1	3	0	0	0	0	1	0	0	0	10
Gimnazije	0	6	8	20	25	20	26	41	22	23	17	17	13	9	9	8	2	6	272
Građevinsko-tehničke	0	2	1	1	3	2	2	6	2	4	3	0	0	2	1	1	2	4	36
Grafičko-tehničke	0	1	0	0	0	0	1	2	4	0	3	8	5	4	3	1	1	1	34
Ispit za KV radnike	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Kemijsko-tehničke	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	2	0	0	1	0	6
Kurs za NSS	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Magisterij nauka	0	0	0	0	0	2	3	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	7
Medicinske	2	20	42	23	20	18	24	21	22	18	16	13	20	17	11	12	2	16	317
Medicinske-više	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	2
Medicinski fakultet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	1	2	0	5
Nepismeni	0	1	1	1	1	1	2	3	5	6	3	4	4	8	7	7	8	11	73
Ostale stručne škole	0	0	5	5	0	3	4	3	7	4	6	2	2	4	1	3	2	1	52
Ostale više škole	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	1	1	0	0	4
Ostale visoke škole i fakulteti	0	0	0	0	1	3	4	5	8	10	6	4	2	0	1	0	1	1	46
Pedagoške akademije	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	1	3	0	0	1	3	1	12
Političkih nauka fakultet	0	0	0	0	2	5	10	10	14	16	8	12	5	4	3	4	6	1	100
Poljoprivredne	0	2	2	3	6	2	5	7	4	3	2	1	3	0	2	0	4	2	48
Poljoprivredni fakultet	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1	1	1	3	1	0	0	0	9
Pravni fakultet	0	0	0	0	0	2	2	5	6	5	3	4	4	1	1	2	1	0	36
Prirodno-matematički fakultet	0	0	0	0	0	0	3	0	0	2	1	1	1	2	2	0	1	1	14
Priučeni radnik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Prometni fakultet	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3	0	2	1	2	0	0	1	0	10
Prometno-tehničke	0	6	1	2	1	6	2	4	0	3	3	1	1	1	1	2	1	1	36
Rudarsko-geološke	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Škola za II stepen obrazovanja	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Škola za III stepen obrazovanja	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	2	8
Škola za KV radnike	14	37	37	30	40	32	54	47	49	48	54	56	51	48	42	45	32	52	768
Stomatološki fakultet	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	4	1	0	3	4	0	0	13

Strojarsko tehničke (mašinske)	0	5	3	4	2	5	6	2	9	3	6	2	4	7	5	4	2	1	70
Šumarske	0	0	0	1	0	1	0	2	2	1	0	0	1	0	0	0	0	0	8
Šumarski fakultet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Tekstilno-tehničke	0	5	8	6	7	5	9	11	7	2	6	2	5	3	5	7	2	5	95
Teološki fakultet	0	0	0	0	0	2	1	1	3	0	1	2	1	0	1	1	0	0	13
Tjelesne kulture fakultet	0	0	0	0	0	2	2	0	3	2	1	1	1	0	1	1	0	1	15
Turističko-ugostiteljske	5	6	8	3	5	5	7	4	5	5	1	3	1	3	2	5	1	2	71
Umjetničke	0	1	3	2	1	0	3	2	6	2	2	3	2	3	2	1	0	0	33
Umjetničke akademije	0	0	0	0	0	1	2	0	1	3	1	2	1	2	1	1	1	2	18
Upravne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	2	1	2	9
Upravno-pravne-više	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	2	1	0	1	0	1	0	0	7
Veterinarske	0	0	3	3	1	3	2	1	0	1	0	0	0	0	2	2	0	1	19
Veterinarski fakultet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	2
Završeno četiri razreda osnovne škole	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	6
Završeno osam razreda osnovne škole	4	3	6	12	5	7	8	9	12	11	17	11	15	23	20	26	21	19	229
Završeno sedam razreda osnovne škole	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	3
Završeno šest razreda osnovne škole	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	2
Ukupno po godinama	26	106	146	132	140	172	213	239	229	227	198	186	172	183	154	174	130	150	2977

Na terenu je ustanovljeno da većina ispitanika nije dovoljno upoznata o stanju na Biorou za zapošljavanje zbog čega često odabiru zanimanja s kojima imaju malu mogućnost zapošljavanja nakon završetka školovanja. Mladi, prilikom odabira srednje škole, ne znaju za kojim zanimanjima je velika potražnja na tržištu i upisuju škole po vlastitoj orijentaciji bez razmišljanja da li će imati posao nakon školovanja. Nedovoljno su upoznati s modernim načinima i uslovima rada (poznavanje rada na računaru, stranih jezika) i ne posjeduju certifikat o završenim kursevima. Ne poznaju metode i načine traženja posla. Ne znaju na pravi način upoznati poslodavca sa svojim sposobnostima, te načinima koji bi ih lakše doveli do zaposlenja. Nedovoljno su upoznati sa zakonskim procedurama prilikom zapošljavanja.

Također, mladi ne poznaju mogućnosti poduzetništva i pokretanja vlastitog biznisa. Ne znaju kako i na koji način unovčiti svoju ideju i pokrenuti vlastiti biznis. Nisu upoznati s mogućnostima koje su im pružene kao mladim biznismenima.

Trenutno prema evidenciji Biroa za zapošljavanje 2.981 mladih čeka na posao. U nastavku je tabelarni prikaz o trenutnoj stopi nezaposlenosti na području Općine Stari Grad (2011. godina).

	Broj godina																		Ukupno po spremi
	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	
NK	4	5	12	8	12	11	16	18	11	26	21	21	18	26	29	35	44	46	363
PK	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2
KV	2	18	29	37	36	31	56	32	55	51	60	49	46	58	60	46	47	52	765
NS	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
SSS	0	17	82	78	103	88	70	87	85	103	81	76	60	61	77	59	51	55	1233
VŠS	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	6	4	1	4	3	1	2	6	28
VSS	0	0	0	0	3	12	38	63	73	69	67	71	54	35	33	26	24	19	584
VK	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	2
Ukupno po godinama	6	40	123	123	154	142	180	201	226	249	236	221	179	185	203	167	168	178	2981

Završena škola	Broj godina																		Ukupno po školama
	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	
Arhitektonski fakultet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	1	1	1	1	0	0	9
Bez četiri razreda osnovne škole	2	1	2	3	4	3	9	9	3	10	3	6	2	6	7	8	12	14	104
Drvo-prerađivačke	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	2	0	0	1	0	5
Ekonomske	0	1	1	4	6	4	4	12	6	9	4	10	6	8	5	3	8	7	98
Ekonomski fakultet	0	0	0	0	2	4	9	13	9	12	7	7	8	6	4	5	2	2	90
Ekonomsko-komercijalne-više	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	0	3	2	0	1	1	11
Elektrotehničke	0	2	8	8	11	8	7	9	5	10	4	2	6	5	3	3	0	4	95
Elektrotehnički fakultet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	0	0	0	0	1	0	0	4
Farmaceutski fakultet	0	0	0	0	0	0	0	2	1	0	0	1	1	0	0	1	0	1	7
Filozofski fakultet	0	0	0	0	0	0	1	2	5	9	6	5	6	1	3	2	2	1	43
Geodetske	0	1	1	1	3	0	0	1	1	0	1	3	0	0	0	0	1	0	13
Gimnazije	0	0	12	10	13	19	17	14	21	28	18	18	11	9	12	6	7	8	223
Građevinsko-tehničke	0	1	0	2	2	1	5	3	1	9	4	6	1	2	2	1	2	1	43
Grafičko-tehničke	0	1	1	1	1	1	0	1	1	1	3	1	1	7	7	3	3	1	34
Građevinski fakultet	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	1	0	0	0	4
Kemijско-tehničke	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	3
Kurs za NSS	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Magisterij nauka	0	0	0	0	0	0	3	10	11	2	1	3	1	2	0	0	1	1	35
Medicinske	0	8	31	19	27	23	17	18	15	17	9	16	10	16	23	18	9	12	288

Medicinske- više	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Medicinski fakultet	0	0	0	0	0	0	0	0	2	5	1	1	3	1	2	2	1	0	18
Nepismeni	0	0	1	1	1	0	0	1	0	3	5	7	3	7	4	7	9	11	60
Ostale stručne škole	0	0	0	0	6	4	1	5	2	4	6	4	3	1	2	4	2	2	46
Ostale više škole	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	3	0	0	0	0	0	1	1	6
Ostale visoke škole i fakulteti	0	0	0	0	0	2	5	10	11	10	11	8	6	7	4	1	4	0	79
Pedagoške akademije	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	2
Političkih nauka fakultet	0	0	0	0	0	4	13	8	10	13	18	23	11	11	10	7	2	4	134
Poljoprivredne	0	0	4	2	3	5	3	3	6	3	3	2	3	1	4	1	2	1	46
Poljoprivredni fakultet	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	1	0	0	2	1	0	6
Pravni fakultet	0	0	0	0	0	1	3	8	8	6	11	8	7	2	5	0	1	2	62
Prirodno- matematički fakultet	0	0	0	0	0	0	1	2	4	1	0	2	0	0	0	1	1	0	12
Prometni fakultet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	3	0	0	0	1	0	0	5
Prometno- tehničke	0	0	3	6	1	2	2	3	2	2	2	0	2	1	1	3	2	4	36
Rudarsko- geološke	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Škola za II stepen obra- zovanja	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2
Škola za III stepen obra- zovanja	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	1	1	6
Škola za KV radnike	2	18	29	37	35	31	56	32	54	51	60	49	46	58	59	45	46	51	759
Škola za VK radnike	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	2
Stomatološki fakultet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	0	0	0	1	0	4	5	14
Strojarsko tehničke (mašinske)	0	1	5	12	9	5	1	5	6	3	6	3	6	3	8	6	4	2	85
Strojarski (mašinski) fakultet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1	4
Šumarske	0	0	0	0	0	2	0	2	1	1	2	0	0	0	1	0	0	0	9
Šumarski fakultet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Tehničke škole svih smjerova - više	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	2
Tekstilno- tehničke	0	1	5	4	9	5	7	4	7	12	9	4	6	3	5	3	4	6	94
Teološki fakultet	0	0	0	0	0	1	3	5	4	2	2	0	2	2	0	0	1	0	22
Tjelesne kul- ture fakultet	0	0	0	0	1	0	0	1	6	0	3	0	4	0	0	0	1	1	17
Turističko- ugostiteljske	0	1	9	8	9	3	4	4	6	3	6	3	1	2	2	3	1	4	69
Umjetničke	0	0	1	1	1	3	1	0	2	1	3	3	3	1	2	3	1	0	26
Umjetničke akademije	0	0	0	0	0	0	0	1	1	2	1	4	3	2	1	1	1	1	18
Upravne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	1	4

Upravno-pravne-više	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	1	0	2	6
Veterinarske	0	0	1	0	2	2	1	3	1	0	1	1	0	0	0	0	2	2	15
Veterinarski fakultet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	1	0	3
Završeno četiri razreda osnovne škole	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1	0	5
Završeno osam razreda osnovne škole	2	4	8	2	7	8	7	8	8	13	13	8	12	12	18	20	21	20	191
Završeno pet razreda osnovne škole	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Završeno šest razreda osnovne škole	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	2
Ukupno po godinama	6	40	123	123	154	142	180	201	226	249	236	221	179	185	203	167	168	178	2981

Podrška zapošljavanju

Općina Stari Grad je svjesna činjenice da bez oživljavanja privrednih tokova i novog zapošljavanja nema razvoja ove lokalne zajednice. Zbog toga kroz različite programe, projekte i aktivnosti stimulira zapošljavanje novih radnika.

U budžetu za 2012. godinu obezbijedeno je 100.000 KM za finansiranje projekata iz oblasti poljoprivredne proizvodnje. Grant za stimulisanje plasteničke proizvodnje za duplo je uvećan u odnosu na 2011. godinu. Tako je za stimulisanje plasteničke proizvodnje u budžetu Općine Stari Grad obezbijedeno 50.000 KM, a za stimulisanje poljoprivredne proizvodnje 20.000 KM. Po 5.000 KM obezbijedeno je za projekte iz oblasti pčelarstva i veterinarstva, a po 10.000 KM za projekte iz oblasti stočarstva i stimulisanja uzgoja voća. Kao i prethodnih i ove godine projekti iz oblasti poljoprivredne proizvodnje bit će realizirani posredstvom Službe za privredu Općine Stari Grad. S obzirom na veliki broj nezaposlenih lica, cilj Općine Stari Grad je da u narednom periodu smanji nezaposlenost mladih osoba uključujući ih u sve projekte zapošljavanja koji se finansiraju iz budžeta Općine Stari Grad. Kroz razne edukacije iz oblasti poljoprivrede planirano je osposobljavanje mladih i za ovakve vidove projekata.

Općina je pored mnogobrojnih projekata učestvovala i u inicijativi "Volontiraj - kreditiraj" tj. u realizaciji projekta pod nazivom "Socijalni dan". U sklopu projekta jednodnevnog zaposlenja srednjoškolaca u institucijama i firmama BiH, u službama Općine Stari Grad radilo je osam volontera iz sarajevskih srednjih škola. Inicijativa „Volontiraj-kreditiraj“ pruža priliku mladima da stupe u kontakt s potencijalnim poslodavcima iz svijeta biznisa, vladinih institucija i nevladinih organizacija i firmama, ta da iskažu svoju društvenu odgovornost i pomognu mladima da nauče cijeniti posao i rad.

Na području Općine Stari Grad održan je i "Dan zapošljavanja Općine Stari Grad", gdje je u prvom satu akcije ispunjeno više od sto biografija. Na trgu ispred Katedrale, u organizaciji portala Posao.ba i Općine Stari Grad, održan je specijalni program „YEP Dan zapošljavanja Općine Stari Grad“. Mladi su na licu mjesta popunjavali biografiju, pregledali slobodne pozicije i aplicirali za željeni posao. Cilj je bio mladima prenijeti konkretna znanja kako i gdje potražiti poslodavca, kako izgleda kvalitetna biografija, kako se pripremiti za intervju i testiranje, koja su najčešća pitanja na selekcijskom intervjuu i sl.

Volonterski rad je tradicionalni projekat Općine Stari Grad. Posredstvom ovog projekta Općina Stari Grad omogućava mladima, koji prvi put traže posao, stručno osposobljavanje i sticanje radnog iskustva. U općinskim službama u zadnje tri godine svoje prvo radno iskustvo steklo je više od 80 mladih volontera, od kojih je njih dezero, po ispunjavanju propisanih uslova primljeno u radni odnos u Općini Stari Grad na neodređeno vrijeme. Trenutno u općinskim službama volontira 23 mladih.

Problemi i nedostaci

Teška ekonomska situacija, problemi s kojima se mladi suočavaju u pronalasku posla i loš kvalitet poslova koji su im na raspolaganju, rezultiraju osjećajem potpunog nedostatka perspektive među mladima. To opet uzrokuje emigraciju mladih, u većini slučajeva, najsposobnijih i najobrazovanijih. Odliv mlade radne snage postaje ozbiljan problem koji dugoročno može naštetiti razvoju BiH, a samim tim i Općini Stari Grad.

Na osnovu detaljnih analiza potreba tržišta rada za mladima, identifikacije nedostataka na tržištu rada i uslova koji dovaode do njih, bit će kreirane politike zapošljavanja i prosljeđene nadležnim organima. Procjena stanja zapošljavanja mladih se zasniva na objektivnim indikatorima dobijenim anketnim istraživanjem među ovom populacijom u Općini Stari Grad, te kvalitativnim podacima prikupljenim u razgovoru s mladima.

Analiza stanja je pokazala da većina mladih nakon završetka srednje škole nepoznaje obaveze zakonske procedure prijavljivanja na Biro za zapošljavanje.

Veliki problem predstavlja i nepoznavanje metoda i načina potrage za poslom, kao i neznanje koja zanimanja su najtraženija na tržištu rada.

Mladi nemaju ni iskustva ni znanja o samostalnom poduzetništvu i osnivanju vlastitih firmi. Osim ovoga problem je i nedovoljan afirmacija s jedne i nezainteresovanost i stanje mlađe populacije s druge strane o očuvanju starih zanata.

Strateški ciljevi, mjere i programi

Problem	Željeni rezultat	Aktivnosti	Vrijeme provođenja	Odgovorne osobe/institucije	Troškovi
1. Mladi nakon srednje škole ne poznaju obavezne zakonske procedure prijavljivanja na Biro.	1. Učenici završnih razreda srednjih škola upoznati su sa uslovima i rokovima prijave na Biro i načinom izdavanja radne knjižice.	1. U sklopu nastavnog procesa organizovati edukaciju mladih o načinu prijavljivanja na Biro i njegovim prednostima (socijalna i zdravstvena zaštita, veća mogućnost zaposlenja).	2012.- 2017	1. Menadžment i nastavnici srednjih škola, nadležne općinske službe i predstavnički Biro za zapošljavanje Općine Stari Grad.	25.000 KM
2. Mladi na Biro ne poznaju metode i načine potrage za poslom.	2.1. Osposobljen veći broj mladih za prijavljivanje na poslove, 2.2. Većem broju mladih koji su na Birou svakodnevno dostupne informacije o slobodnim radnim mjestima.	2.1. Organizovati obuku o pisanju biografije, načinima predstavljanja intervjuiima i metodama traženja posla, 2.2. Napraviti mailing listu nezaposlenih mladih u Starom Gradu i svakodnevno im dostavljati informacije o potrebama tržišta rada, 2.3. Ažurirana lista traženih poslova na Info pultu Biroa za zapošljavanje Općine Stari Grad.	2012.- 2017	2.1. Predstavnički Općine Stari Grad, privatnih firmi, nevladinog sektora i Biroa za zapošljavanje, 2.2. Biro za zapošljavanje Općine Stari Grad, 2.3. Biro za zapošljavanje Općine Stari Grad.	20.000 KM
3. Mladi ne znaju koja zanimanja su tražena na tržištu rada.	3. Svi učenici završnih razreda osnovnih i srednjih škola upoznati su s trenutnom situacijom na tržištu rada i potražnjom za odgovarajućim zanimanjima.	3. Organizovanje informativnog časa za učenike završnih razreda osnovnih i srednjih škola o potrebama tržišta rada (predstaviti zanimanja koja su tražena, kao i ona kojima je tržište rada prezasićeno).	2012.- 2017	Biro za zapošljavanje, osnovne i srednje škole.	0 KM

4. Mali procenat mladih osniva vlastite firme.	4. Povećana stopa samostalnih biznismena i smanjen procenat nezaposlenih na birou.	4. Edukacija i osnaživanje mladih za pokretanje vlastitog biznisa (edukacija o načinu pokretanja biznisa, prepoznavanju potreba na tržištu za određenim ponudama, zakonskim regulativama...).	2012.- 2017	Općina Stari Grad, Eksterni stručni predavači.	25.000 KM
5. Nizak stepen zainteresovanosti za stare zanate.	5. Do 20 odsto povećana zainteresovanost za izučavanje starih zanata.	5. Tokom zimskog i ljetnog raspusta organizovati prakse srednjoškolaca u zanatskim radnjama u Staro Gradu.	2012.- 2017	Menadžment srednjih škola, vlasnici zanatskih radnji, Općina Stari Grad.	Napomena: Aktivnosti će biti finansirane sredstvima planiranim za nevladine organizacije po javnom pozivu.

SOCIJALNA POLITIKA I ZDRAVSTVO

Socijalna politika

Socijalna politika je organizovana djelatnost države i drugih društvenih činioca kojoj je cilj preovladavanje socijalnih rizika, pomoć siromašnim i isključenim pojedincima i socijalnim grupama, ujednačavanje životnih šansi, te općenito, unapređivanje socijalne dobrobiti građana. Instrumenti socijalne politike su zakoni i drugi propisi, kao i razni programi i mjere za njenu praktičnu primjenu. (Puljiz, 2005.).

Postoje različita mišljenja o područjima i granicama djelovanja socijalne politike, ali glavni instrumenti posredstvom kojih država provodi socijalnu politiku su:

- zakonska regulativa,
- novčana davanja, odnosno naknade kojima država nastoji spriječiti nastupanje nepovoljne socijalne situacije kao što je npr. osiguranje od određenih rizika bolesti, invalidnosti, starosti, nezaposlenosti, pomoć u savladavanju nepovoljne životne situacije (dodaci, naknade invalidnima licima i slično) ili kada građani iz određenih razloga nisu u stanju samostalno ostvariti potrebna sredstva i uslove za život i rad pa im je država dužna dati materijalnu tzv. socijalnu pomoć.
- pružanja usluga kroz zdravstvenu zaštitu, obrazovanje, stambenu i politiku zapošljavanja, institucionalnu zaštitu, zbrinjavanje djece, prevenciju i suzbijanje maloljetničke delikvencije i slično.

Većina zapadnoevropskih zemalja pomaže mladima, siromašnim i drugim ugroženim kategorijama u ostvarenju „prava na stan“. Na taj način je i razvijeno tzv. “socijalno stanovanje” koje podrazumijeva neposrednu dodjelu stana ili subvencioniranje stambenih troškova. Iako obrazovanje nije uključeno u socijalnu politiku države u ovom segmentu može se intervenirati raznim podrškama i stimulansima siromašnijim đacima i studentima. Socijalna zaštita obuhvata osobe koje se nalaze u stanju socijalne potrebe, a posebno maloljetnike bez roditeljskog staranja, lica ometena u psihičkom i fizičkom razvoju, te osobe materijalno neobezbijedene i nesposobne bez porodičnog staraoca, civilne žrtve rata i lica kojima je zbog posebnih okolnosti potrebna socijalna zaštita. Svi korisnici ostvaruju prava u socijalnoj zaštiti i to: stalna socijalna pomoć, dodatak za pomoć i njegu drugog lica, smještaj u ustanove socijalne zaštite ili u drugu porodicu, prava na osnovu statusa civilne žrtve rata, odnosno člana porodice civilne žrtve rata. Ovo su prava od općeg interesa i o njihovom osiguranju stara se kanton, dok je jednokratna pomoć osobama u stanju socijalne potrebe isplaćena iz budžeta općine.

Podrška socijalnoj politici

Služba za socijalnu i zdravstvenu zaštitu, izbjegla i raseljena lica Općine Stari Grad obuhvata sljedeće oblasti: dječja zaštita i zdravstvo, novčana naknada porođiljama, status civilnih žrtava rata i izbjeglica i raseljenih osoba, povratak na područje Općine i slično.

Općina Stari Grad je u protekloj godini isplatila 39.356 KM jednokratne novčane pomoći za osobe koje se nalaze u stanju socijalne potrebe. U skladu sa odlukom Općinskog vijeća Stari Grad Općina je u toku 2011. godine, posredstvom Službe za socijalnu i zdravstvenu zaštitu, izbjegla i raseljena lica, pružila pomoć za 527 lica. Za 281 osobu obezbijedena je kratkoročna novčana pomoć za lica koja su u stanju socijalne potrebe i nemaju nikakve prihode. Za ovaj projekat je Općina u budžetu za 2011. godinu obezbijedila 39.356 KM, dok

je za 2012. godinu iz budžeta Općine za ovu namjenu planirano 60.000 KM.

U 2011. godini Općina Stari Grad isplatila je 68.200 KM jednokratne novčane pomoći porodiljama. U prošloj godini u Starom Gradu bilo je 337 porodilja i 341 novorođena beba. Svakoj porodilji, kao čestitku za novorođenče, Općina Stari Grad isplatila je 200 KM. Općina Stari Grad je jedina u Kantonu Sarajevo koja porodiljama, na osnovu odluke Općinskog vijeća, za svako novorođenče isplaćuje 200 KM jednokratne pomoći. Za ovu namjenu Općina je u budžetu za 2012. godinu obezbijedila 80.000 KM.

Općina Stari Grad prošle godine je s 2.000 KM podržala rad Dnevnog centra za smještaj djece koja prosjače po sarajevskim ulicama. Ova praksa nastavljena je i u 2012. godini, pa je u budžetu za ovu namjenu osigurano 2.500 KM,

Općina Stari Grad svake godine, kroz različite projekte nevladinih i drugih organizacija, u značajnoj mjeri finansijski pomaže osobama sa umanjenim sposobnostima.

Zdravstvo

Osnovni zadatak Općine, kao jedinice lokalne samouprave, u oblasti zdravstva jeste podsticaj i preventivno djelovanje prema svim ovlaštenim subjektima i grupama na očuvanju unapređenju zdravlja, posredstvom ulaganja u infrastrukturu i poboljšanja komunalnih usluga, očuvanju zdrave životne sredine, održavanju higijene, te poduzimanje edukativnih i praktičnih koraka na podizanju svijesti, informisanosti i zainteresovanosti mladih na očuvanju zdravlja.

Usluge iz oblasti primarne zdravstvene zaštite stanovništvo Starog Grada, osim u Javnoj ustanovi Dom zdravlja Stari Grad Sarajevo, ostvaruje i na 14 drugih lokacija koje pripadaju Domu zdravlja. To su ambulante područne medicine kojima se osigurava znatno bolja dostupnost u zadovoljavanju zdravstvenih potreba stanovništva.

Ambulante porodične medicine na području Starog Grada su:

1. Centralni objekat, Ulica Alajbegovića 1;
2. Gazin Han, Ulica Mošćanica bb;
3. Vratnik, Ulica Bakije sokak 1;
4. Kovači, Ulica Evlije Čelebije bb;
5. Safvet-bega Bašagića, Ulica Safvet.bega Bašagića 71a;
6. Sedrenik, Ulica Sedrenik 69;
7. Logavina, Ulica Karpuzova 5;
8. Bistrik, Ulica Bakarevićeva 5;
9. Hrid, Ulica Iza Hrida 1;
10. Toka Džeka, Ulica Toka bb;
11. Širokača, Ulica Za Beglukom 65;
12. Isevića sokak, Ulica Isevića sokak 2;
13. Isa-bega Ishakovića, Ulica Isa-bega Ishakovića 9
14. Bašćaršija, Ulica Prote Bagovića 2.

Postoji i služba pri Centru za zaštitu zdravlja žena i materinstvo, te dvije ambulante za zdravstvenu zaštitu radnika i pet apoteka.

Istraživanja su pokazala da su mladi identifikovali probleme koji su u stvarnom životu mnogo kompleksniji. Kako navodi najveći dio omladine, sve je više prisutan problem psihoaktivnih supstanci kao što su alkohol i droga. Konzumiranje opojnih droga među mlađom populacijom (oko pet odsto mladih konzumira opojne droge) jedan je od ozbiljnih problema koji sve više uzima maha među ovom populacijom. Konzumirajući opojna sredstva mladi su izloženi raznim problemima koji direktno utiču na njihov zdravstveni i psihofizički razvoj i indirektno na zdravlje drugih mladih.

U obzir treba uzeti i sredinu u kojoj mladi odrastaju, mada većina problema mladih proizilazi iz neznanja, neshvatanja ili ignorisanja opasnosti do kojih dolazi usljed određenog oblika ponašanja. Shodno tome, potrebno je poduzeti edukativne i praktične korake na podizanju svijesti, informisanosti i zainteresovanosti za očuvanje zdravlja.

Podrška na unapređenju zdravstva

Općina Stari Grad je u protekloj godini isplatila 39.850 KM jednokratne novčane pomoći za liječenje. Izuzetna novčana pomoć za liječenje data je za 246 lica. Za 2012. godinu u budžetu Općine za ovu namjenu planirano je 40.000 KM. Općina Stari Grad pored navedenog i kroz razne projekte podržava unapređenje zdravstvene zaštite.

Problemi i nedostaci

Socijalni problemi dio su socijalne stvarnosti koju treba sagledavati i rješavati na nivou društva.

Na području Općine Stari Grad prisutan je značajan broj stanovnika u stanju socijalnih potreba, a sistem socijalne i dječje zaštite ne uživa dovoljnu finansijsku podršku u odnosu na potrebe.

Isplate novčanih naknada za osnovna prava nisu dovoljna garancija za stabilizaciju sistema socijalne sigurnosti građana bez uvođenja drugih prava, posebno u zaštite porodice s djecom

Zbog niskog budžeta nema dovoljno novca za sve socijalno ugrožene kategorije stanovništva

Period adolescencije kod mladih ima svoje razvojne, psihološke i psihopatološke posebnosti, s obzirom da mladi prolaze kroz različite teškoće, depresivna stanja, poremećaje u ponašanju, od čega su najopasnije uzimanje psihoaktivnih supstanci, nasilničko i delikventno ponašanje, te poremećaji ishrane.

Savremeni način življenja mladih je doveo do povećanja rizika u vezi s reproduktivnim zdravljem jer mladi već u nižoj starosnoj dobi postaju seksualno aktivni, sve su češće maloljetničke trudnoće i njihovi prekidi, te posebno opasne seksualno prenosive bolesti, poput HIV infekcije.

Prema podacima istraživanja o položaju mladih u Općini Stari Grad evidentno je da je u društvu zastupljeno nasilje i konzumiranje opojnih droga među mladim osobama.

Svakodnevnica mladih je povezana s toksikomanijom. Pojedinačna istraživanja i indirektni pokazatelji govore da se posljednjih dvadeset godina, a posebno nakon proteklog rata, značajno povećava broja osoba koje eksperimentiraju ili su ovisnici o alkoholu ili drugim psihoaktivnim supstancama. Posebno je alarmantan podatak da sve veći broj djece u dobi do 14 godina već ima kontakt sa psihoaktivnim supstancama. Inicijalne supstance korištenja su alkohol, duhan, marihuana, sedativi i amfetamini.

Strateški ciljevi, mjere i programi

Problem	Željeni rezultat	Aktivnosti	Vrijeme provođenja	Odgovorne osobe/institucije	Troškovi
1. Veliki broj mladih je sklon konzumiranju cigareta, alkohola i narkotičkih sredstava.	1. Razvijena svijest kod mladih o štetnosti konzumiranja cigareta, alkohola i narkotika.	1.1. Napraviti akcioni plan djelovanja širokog spektra sa akcentom na povezanost svih nadležnih institucija, 1.2. Organizovati programe prevencije, resocijalizacije i integracije mladih s poremećajima u ponašanju i bivših ovisnika o drogama.	2012.- 2017	1. Nadležne općinske službe, nevladine organizacije, 1.1. Ljekari, socijalni radnici, nastavnici.	25.000 KM
2. Povećani su društveno neprihvatljivi oblici ponašanja.	2. Do 20 odsto smanjeno nasilničko ponašanje mladih.	2.1. Osmisliti i štampati edukativne brošure za djecu i omladinu, 2.2. Organizovati edukativne okrugle stolove i radionice o posljedicama nasilničkog ponašanja mladih.	2012.- 2017	2.1. Nadležne općinske službe, učenici i nevladine organizacije, 2.2. Socijalni radnici, policajci, nastavnici.	30.000 KM
3. Slaba kontrola policijskih službenika škola u večernjim satima.	3. Povećana fizička kontrola policije po školama.	3. Organizovati sastanke sa predstavnicima Policijske stanice Stari Grad i direktorima škola.	2012.- 2017	3. Policijska stanica Stari Grad, direktori škola.	0 KM

4. Povećana stopa maloljetničke delikvencije na području Starog Grada.	4. Smanjena maloljetnička delikvencija (kriminal, pljačka, nasilničko ponašanje).	4.1. Edukacija roditelja kroz škole na uočavanju neželjenih pojava na djeci, 4.2. Organizovati edukativne radionice za djecu o štetnosti maloljetničke delikvencije na društvo.	2012.- 2017	4.1. Nastavnici, policajci i roditelji, 4.2. Nastavnici, socijalni radnici, policajci i učenici.	Napomena: Aktivnosti će biti finansirane sredstvima planiranim za nevladine organizacije po javnom pozivu.
5. Nedovoljan broj aktivnosti i sadržaja za pomoć osobama sa umanjnim sposobnostima i djeci u stanju socijalne potrebe.	5. Značajno povećan procenat aktivnosti namijenjenih ugroženim kategorijama djece i omladine.	5. Organizovati prodajnu izložbu dječjih rukotvorina, čiji bi novac bio namijenjen za kupovinu neophodne opreme i pomagala za realizaciju određenih aktivnosti.	2012.- 2017	5. Nevladin sektor, nadležne općinske službe i škole.	20.000 KM

INFORMISANJE

Pojam „informisanje mladih na lokalnom nivou“ podrazumijeva da lokalne vlasti redovno informišu mlade o svim temama koje su za njih interesantne. Danas je to moguće uraditi na različite načine. Mogućnost pravovremenog dobijanja, analize i korištenja informacija je u današnje vrijeme vrlo važna. Zahvaljujući informacijama pojedinac ili organizacija mogu postići veoma dobre rezultate u svom radu i tako proširiti mogućnosti dostupne mladim ljudima. Vlasti na lokalnom nivou trebaju imati posebne instrumente i načine za informisanje mladih, što je na neki način i obaveza na osnovu domaće legislative poput Zakona o slobodi pristupa informacijama, te evropskih dokumenata poput: Evropske povelje o informisanju mladih (ERIYCA 2004.), Evropske povelje o učešću mladih u životu na općinskom i regionalnom nivou (CoE 2003.), Zajednički ciljevi za participaciju i informiranje mladih (Evropska unija 2003.) Dokumentom implementacije zajedničkih ciljeva o informisanju mladih (EU 2005.).

Informisanje mladih na lokalnom nivou, odnosno kako glasi evropski termin za ovu djelatnost, „omladinski informativni rad“, označava da lokalne vlasti informišu redovno mlade ljude o svim temama koje ih interesuju i to na različite načine. To može uključivati spektar aktivnosti: informisanje, konsultovanje, savjetovanje, vodstvo, podršku, podučavanje i trening, umrežavanje i upućivanje na specijalizirane službe. U složenim društvima i u integrisanoj Evropi, koja nudi mnoge izazove i mogućnosti, pristup informacijama i mogućnost analize i korištenja informacija je vrlo važna aktivnost za mlade Evropljane. Omladinski informativni rad može im pomoći da dostignu svoje aspiracije i promovišu njihovu participaciju u svojstvu aktivnih članova društva. Informacije trebaju biti pružene na način koji proširuje mogućnosti dostupne mladim ljudima i koji promovise njihovu autonomiju i osnaživanje.

Jedan od najvažnijih evropskih dokumenata o mladima i politici prema njima je Bijela knjiga Evropske unije iz 2011. godine, u kojoj se participacija definira kao jedan od osnovnih načela, kojoj je cilj „osigurati da mladi budu konzultirani i više uključeni u odlučivanja koja se tiču njih samih, kao i općenito života u njihovim zajednicama“.

Evropska praksa o informisanju mladih na lokalnom nivou govori o „generalnim ili opštim informacijama za mlade“, a to znači da su mladima dostupne sve informacije koje ih interesuju.

Radi velikog broja informacija, odnosno boljeg, kvalitetnijeg i lakšeg prikupljanja i sortiranja, najčešće se informacije za mlade kategoriziraju u nekoliko oblasti:

- obrazovanje (npr. univerziteti, stipendije, studentski smještaj, stručno obrazovanje i sl.);
- posao (kontakti svih relevantnih institucija za zapošljavanje i razvoj poduzetništva, konkursi za posao, najvažnije zakonske regulative, aktuelni programi o poduzetništvu i dr.);
- prava (informacije iz oblasti ljudskih prava, institucije, kontakti, literatura);
- mladi (o položaju mladih, istraživanjima, statistike);
- država i mladi (o vladinim strukturama za pitanja mladih, političkom sistemu, nadležnostima, kontakti);
- zdravlje (o institucijama, programima i servisima koji se bave zdravljem, zdravim životom, seksualnim i reproduktivnim zdravljem mladih i sl.);
- slobodno vrijeme (o svim servisima, programima na lokalnom nivou za slobodno vri-

jeme mladih, kao i na višim nivoima, o evropskim mogućnostima, volontiranju, putovanjima, kulturnim aktivnostima);

- organizacije (o različitim organizacijama mladih i mrežama, načinima kako se organizovati, registrovati omladinsku organizaciju, ko može pomoći, baza podataka);
- informisanje (o medijima i medijskim projektima za informisanje mladih, korisnim web stranicama, časopisima, TV i radio emisijama i sl.);
- praktičan život (kuća, banka, finansijske institucije, drugi servisi)

Sve posljedice tranzicije i opšta slika u vezi sa socijalno-ekonomskom situacijom i trenutnom recesijom, negativno se odražavaju i na položaj mladih kao dijela društvene zajednice.

Evropska povelja o učešću mladih u životu na općinskom i regionalnom nivou jasno preporučuje da učešće mladih mora postati dio globalne politike, svi oblici učešća u javnom životu moraju biti usklađeni s potrebama mladih i da se moraju primjenjivati na mlade bez bilo kog oblika diskriminacije.

Podrška

Općina Stari Grad ulaže značajne napore s ciljem pružanje podrške mladima u uključivanje u rad lokalne zajednice, informisanja na primjeren način i njihovo uključenje u aktivnosti koje podrazumijevaju upoznavanje s mladima iz bližeg i daljeg okruženja.

Strateškim planom razvoja Općine Stari Grad predviđeni su programi za unapređenje položaja mladih i NVO, čija realizacija sigurno znači efikasnije uključivanje mladih u život lokalne zajednice. To će doprinijeti uspostavi mreže - foruma NVO, osiguranje prostora za rad NVO, organiziranje edukativnih radionica i različitih sadržaja za mlade i NVO, izrada Strategije razvoja omladinske politike, zapošljavanje mladih u organe uprave...

Problemi i nedostaci

Najveći problem, kada je u pitanju informisanje, jeste nedovoljna umreženost i povezanost mladih. Ogleda se u tome što informacije, koje bi trebale biti dostupne svima, ostaju zatvorene u uskom krugu njihovih korisnika, odnosno onih koji su aktivni u određenim segmentima rad.

Iako se svi vidovi organizovanja mladih zasnivaju na dobronamjernim razlozima i želji za omasovljenjem, vrlo brzo dolazi do problema slabog protoka informacija. Jedan od razloga leži i u samim mladima, jer vrlo često i ne pokazuju nikakav interes za dobijanje informacija.

Iz istraživanja je vidljivo da je problem neinformisanosti mladih na području Općine Stari Grad rangiran na visokom mjestu, što je očit podatak da je potrebno učiniti određene korake da bi ovaj problem bio riješen. Problem neinformisanosti je teško riješiti odmah i Općina bi trebala da stalno radi na informisanju mladih, iako je poduzela određene korake kao što je informisanje putem oglasnih tabli, preko web stranice, općinskog biltena, raznih letaka, radio i tv emisija... Preduslov dobre saradnje mladih i lokalne vlasti jeste uspostava protoka informacija i dijalog između mladih i lokalne vlasti.

Najveći problem mladih je:

1. Mladi nemaju dobar pristup informacijama o mogućnostima njihovog učešća u društvu i neformalnom obrazovanju.

2. Prilikom odabira daljeg školovanja (srednja škola, studij) mladi nemaju dovoljno informacija o mogućem izboru budućeg zanimanja.

3. Uključenost mladih u politički život je vrlo skromna. Broj mladih u zakonodavnoj, a posebno u izvršnoj vlasti na svim nivoima u BiH, među najnižima je u Evropi.

Prema istraživanjima koja se bave mladima, to je problem koji se čak proglašava prijetnjom za budućnost reprezentativne demokratije. Vidljivo je da trajno dominiraju političari srednje dobi, odnosno osobe između 40 i 60 godina, pa tako i uključivanje mladih u društveni život uglavnom ovisi o spremnosti starijih da mladima prepuste dio prostora.

Do istog zaključka se došlo kada je Radna grupa zadužena za izradu Strategije za mlade objelodanila rezultate provedene ankete. Prema podacima ankete, 82 odsto mladih Općine Stari Grad smatra da uopće nisu uključeni u donošenje odluka na lokalnom ili drugim nivoima vlasti. Odgovori i njihova analiza nedvosmisleno pokazuju da mladi nisu uključeni u rad nevladinog sektora. Može se zaključiti da veliki broj mladih nije politički organizovano i da njih 87 odsto nije ni na koji drugi način angažirano u projekte i aktivnosti, što pokazuje značajnu marginalizaciju mladih.

I analiza odgovora na druga pitanja iz ankete ukazuje na nedovoljnu organiziranost i informiranost mladih u Općini Stari Grad.

Strateški ciljevi, mjere i programi

Problem	Željeni rezultat	Aktivnosti	Vrijeme provođenja	Odgovorne osobe/institucije	Troškovi
1. Mladi nisu dovoljno zastupljeni u vlasti, imaju male ili nikakve mogućnosti da se uključe u procese donošenja odluka.	<p>1.1. Mladi u Općini Stari Grad su politički informisani,</p> <p>1.2. Povećana svijest mladih o značaju zastupljenosti mladih u organima vlasti,</p> <p>1.3. Znatno je veći broj mladih na izbornim listama, ali i mladih koji izlaze na izbore.</p>	<p>1.1. Sistematska edukacija mladih o načinima njihovog angažovanja u vlasti,</p> <p>1.2. Organizovati seminar na temu "Mladi i lokalna vlast",</p> <p>1.3. Organizovati javnu kampanju za aktivno uključivanje mladih u donošenje odluka.</p>	2012.- 2017.	<p>1.1. Političke stranke i omladinske organizacije,</p> <p>1.2. Nadležne općinske službe i omladinske organizacije,</p> <p>1.3. Nadležne općinske službe i omladinske organizacije.</p>	<p>Napomena: Aktivnosti će biti finansirane sredstvima planiranim za nevladine organizacije po javnom pozivu.</p>
2. Mladi nisu dovoljno uključeni u građanske inicijative i omladinska udruženja, te druge nevladine organizacije.	<p>2. Povećana uključenost mladih u sve oblike društvenog organizovanja.</p>	<p>2.1. Organizovati kampanje za uključivanje mladih u omladinske organizacije,</p> <p>2.2. Formirati mrežu omladinskih NVO.</p>	2012.- 2017.	<p>2.1. Omladinske organizacije, udruženja i asocijacije,</p> <p>2.2. Komisija za mlade i omladinske organizacije.</p>	15.000 KM
3. Ne postoji Vijeće mladih Općine Stari Grad, posredstvom kojeg će mladi sudjelovati u procesu donošenja odluka.	<p>3. Osnovano Vijeće mladih Općine Stari Grad.</p>	<p>3.1. Organizovati radionice o načinu osnivanja Vijeća mladih,</p> <p>3.2. Edukacija u oblasti rada Vijeća mladih i značaju ove organizacije.</p>	2012.- 2017.	<p>3.1. Reprezentativne nevladine i međunarodne organizacije,</p> <p>3.2. Omladinske organizacije.</p>	0 KM
4. Na području Općine Stari Grad ne postoji magazin za mlade.	<p>4. Distribucija jednog omladinskog časopisa u Starom Gradu.</p>	<p>4.1. Organizovati sekcije novinarstva u srednjim školama u Starom Gradu,</p> <p>4.2. dizajnirati i odštampati časopise.</p>	2012.- 2017.	<p>4.1. Omladinske organizacije, novinari i nastavnici,</p> <p>4.2. Nadležne općinske službe, nastavnici i omladinske organizacije.</p>	25.000 KM

TIM ZA IZRADU STRATEGIJE

Autor i koordinator na projektu izrade Strategije za mlade Općine Stari Grad 2012.-2017. godina je Alma Imamović, stručni saradnik za medije i pitanja mladih u Odsjeku za odnose s javnošću Općine Stari Grad.

Radnu grupu koja je provela istraživanje među mladima, odnosno utvrdila podatke o broju, strukturi, trenutnom položaju i potrebama omladinske populacije činili su Alma Imamović - stručni saradnik za medije i pitanja mladih, Aiša Kapo - viši samostalni referent za obrazovanje i Enida Osmanagić - viši samostalni referent za kulturu i sport. Ovu radnu grupu imenovao je Načelnik Općine Stari Grad, Odlukom br. 01-05-5-1956/10.

Metodološki pristup problemima, njihovu analizu, kao i ciljeve, odnosno mjere za prevazilaženje određenih problema proveli su članovi pet fokus grupa.

Radne grupe za izradu Strategije za mlade Općine Stari Grad:

Obrazovanje

1. Enida Osmanagić, prof. razredne nastave - Služba za obrazovanje, kulturu i sport
2. Džavid Katica, prof. geografije - Odsjek za odnose s javnošću
3. Sadžida Džuvic, prof. bosanskog jezika - Vijećnica u Općinskom vijeću Stari Grad
4. Emina Rovčanin, prof. razredne nastave - Vijećnica u Općinskom vijeću Stari Grad
5. Amina Hafizović, student
6. Ines Hošo, dipl. sociolog, volonter

Kultura i sport

1. Aiša Kapo, menadžer sporta - Služba za obrazovanje, kulturu i sport
2. Sanin Hadžibajrić, prof. filozofije i sociologije - Sektor za lokalni razvoj
3. Majda Čengiđ, mr. filozofije, volonter
4. Amina Golić, dipl. politolog međunarodnih odnosa - Član Komisije za pitanja mladih Općinskog vijeća Stari Grad
5. Mirzeta Bašić, nastavnik bosanskog, srpskog i hrvatskog jezika
6. Suad Muzurović, sportski menadžer, vijećnik Općine Stari Grad

Zapošljavanje

1. Selma Velić, dipl. žurnalista - Sektor za lokalni razvoj
2. Avdo Hodžić, stručni saradnik za zapošljavanje – Biro Stari Grad
3. Enisa Čengiđ, dipl. pravnik - Vijećnica u Općinskom vijeću Stari Grad
4. Vedran Grebo, - Vijećnik u Općinskom vijeću Stari Grad
5. Vedran Dodik, dipl. pravnik - Vijećnik u Općinskom vijeću Stari Grad
6. Azra Softić, dipl. ekonomist - Vijećnica u Općinskom vijeću Stari Grad
7. Adnan Talić dipl. ecc., - Vijećnik u Općinskom vijeću Stari Grad

Socijalna politika i zdravstvo

1. Haris Čaušević, NVO Svjetlo
2. Amela Jažić, dipl. socijalni radnik - Vijećnica u Općinskom vijeću Stari Grad
3. Emir Zorlak, medicinski tehničar - Član Komisije za mlade u Općinskom vijeću Stari Grad
4. Adnan Mujčić, dipl. politolog - Vijećnik u Općinskom vijeću Stari Grad
5. Edina Ušanović, dipl. sociolog - Služba za socijalnu i zdravstvenu zaštitu, izbjegla i raseljena lica

Informisanje

1. Selma Velić, dipl. žurnalista - Sektor za lokalni razvoj
2. Amer Katica, bachelor poslovnog komuniciranja - volonter u Općini Stari Grad
3. Azra Hidić, predstavnik Omladinske novinske agencije
4. Almina Imamović, dipl.ecc - Zaposlenica NLB Tuzlanske banke
5. Almedina Porča, dipl.komparativista i bibliotekar - Odsjek za odnose s javnošću

Lektor: Selma Velić - Sektor za lokalni razvoj

DTP: Safet Mališević - Odsjek za odnose s javnošću

LITERATURA

1. Vijeće Evrope, “Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava” (Rim, 1950.),
2. “Evropska povelja o učešću mladih u životu na općinskom i regionalnom nivou” (Sarajevo, mart, 2004.),
3. Zakon o zdravstvenoj zaštiti (Službene novine FBiH, br.29/97,
4. Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom (Službene novine FBiH, br. 36/99),
5. Porodični zakon (Službene novine FBiH, br. 35/05),
6. Projekat za Bosnu i Hercegovinu: ”Droge u svijetu” (zbornik radova, 2003.),
7. Savremena strategija suzbijanja zloupotrebe droga (www.narkomanija.com),
8. Specijalni izvještaj o razvoju omladinske politike u BiH (Sarajevo, 2002.),
9. “Mladi u Bosni i Hercegovini 2003. Da li si dio problema ili dio rješenja?” (Sarajevo, UNDP i saradnici),
10. Mladi trebaju omladinsku politiku, Analiza sadržaja mladih i omladinskog sektora u BiH (Sarajevo, 2008.),
11. “Rad sa omladinom u Bosni i Hercegovini, presjek stanja i preporuke” (Steffen Emrich 2005.),
12. Strategija razvoja Općine Stari Grad Sarajevo, april, 2002. godine,
13. Vijeće Evrope, OSCE, Evropska povelja o učešću mladih u životu na lokalnom i regionalnom nivou (Sarajevo, 2004.), <http://www.coe.ba/pdf/79-bos.pdf>,
14. Položaj mladih u BiH - 2010., Omladinska Informativna Agencija (OIA), www.mladi.info,
15. Evropska komisija; Novi poticaj za Evropsku omladinu: Bijela knjiga (Brisel, 2001.).